

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Role sociálního pedagoga na základní škole

Mgr. Tereza Svobodová

Závěrečná práce

2024

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

ZADÁNÍ

tématu závěrečné písemné práce doplňujícího pedagogického studia

Celé jméno: Tereza Svobodová

Titul: magisterský

Rok ukončení VŠ: 2019

Název absolvované VŠ: Univerzita Pardubice, obor Resocializační pedagogika

Rok zahájení DPS: 2021

Práce je svým obsahem zaměřena převážně do oblasti: psychologie, **pedagogika**, obecná didaktika, oborová didaktika, metodologie, sociologie.

Téma práce: Role sociálního pedagoga na základní škole

Obsah práce:

Závěrečná práce se zabývá náplní práce sociálního pedagoga na základní škole. V práci jsou představeny činnosti, jež sociální pedagog může vykonávat v rámci školního poradenského pracoviště, v interakci s žáky školy a takéž ve spolupráci s rodinami a externími organizacemi. Pozornost je také věnována problematice zavedení pozice sociálního pedagoga z pohledu současné legislativy.

Cílem práce je představit pozici sociálního pedagoga současným i budoucím pedagogickým pracovníkům a široké veřejnosti za použití dostupné literatury a poukázat tak na důležitost rozšíření školního poradenského pracoviště o tuto pozici.

Základní literatura dle ISO 690:

1) KOLEKTIV AUTORŮ. (2019) Metodika pro školní sociální pedagogy. Ostrava: Rozvoj rovného přístupu ke vzdělávání ve městě Ostrava, s. 5–6. [online]. [cit. 17. 1. 2020]. Dostupné z:

<https://socialnizacnenovani.ostrava.cz/wp-content/uploads/2019/06/Metodika-pro-%C5%A1koln%C3%AD-soci%C3%A1ln%C3%AD-pedagogy.pdf>

2) PROCHÁZKA, Miroslav. Sociální pedagogika. Praha: Grada, 2012, 203 s. ; 21 cm. ISBN 978-80-247-3470-5.

3) JUNOVÁ, Iva. UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. Metody sociální pedagogiky. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018, 89 stran:ilustrace ; 21 cm. ISBN 978-80-7435-698-8.

Termín odevzdání práce: 15.6.2024

Vedoucí práce: **PhDr. Marcela Ehlová, Ph.D.** Podpis vedoucího .....

Prohlašuji, že jsem se seznámila se zásadami pro vypracování závěrečné písemné práce v rámci DPS.

V Pardubicích dne: 10.6.2024 Podpis studující(ho):.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 13.6.2024

Mgr. Tereza Svobodová

ANOTACE

Závěrečná práce se zabývá rolí sociálního pedagoga na základní škole a jeho přínosem pro školní prostředí a žáky. Teoretická část se zaměřuje na popis profese sociálního pedagoga charakterizuje jeho kompetence, konkrétní činnosti a metody práce. Dále analyzuje školní prostředí a rizikové chování žáků a zabývá se také spoluprací sociálního pedagoga s ostatními členy školního poradenského pracoviště. Praktická část se zaměřuje na aplikaci těchto teoretických poznatků v konkrétní základní škole. Poskytuje metodiku pro začlenění sociálního pedagoga do poradenského pracoviště školy, včetně konkrétních návrhů úkolů a činností pro jeho úspěšnou integraci.

KLÍČOVÁ SLOVA

sociální pedagogika, sociální pedagog, základní škola, kompetence sociálního pedagoga, metody práce, rizikové chování

TITLE

The Role of Social Pedagogue at Primary School

ANNOTATION

The thesis deals with the role of a social pedagogue in primary school and his contribution to the school environment and students. The theoretical part focuses on describing the profession of a social pedagogue, characterizing their competencies, specific activities and working methods. It also analyzes the school environment and students' risk behavior, as well as the collaboration of a social pedagogue with other members of the school counseling center. The practical part focuses on the application of these theoretical findings in a specific primary school. It provides a methodology for integrating a social pedagogue into the school's counseling center, including specific task proposals and activities for their successful integration.

KEYWORDS

social pedagogy, social pedagogue, primary school, competences of a social pedagogue, methods of social-pedagogical work, risk behavior

OBSAH

SEZNAM TABULEK	7
SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK	8
ÚVOD	9
1 SOCIÁLNÍ PEDAGOG NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE	11
1.1 Profese sociálního pedagoga	12
1.1.1 Legislativní zakotvení pozice sociálního pedagoga na základní škole	13
1.1.2 Kvalifikační podmínky	14
1.2 Kompetence sociálního pedagoga	14
1.3 Školní klima jako determinanta práce sociálního pedagoga	17
1.3.1 Ředitel/ka a učitelé	18
1.3.2 Žáci	18
1.3.3 Rodina	19
1.4 Rizikové chování žáků a profese sociálního pedagoga	21
1.4.1 Rizikové chování žáků dle MŠMT	22
1.5 Pracovní náplň sociálního pedagoga na základní škole	24
1.5.1 Hlavní činnosti sociálního pedagoga dle Asociace sociálních pedagogů	25
1.6 Metody sociálně pedagogické práce se žáky	28
1.7 Sociální pedagog jako člen školního poradenského pracoviště	32
2 PRAKTICKÁ ČÁST	34
2.1 Informace o škole	34
2.1.1 Školní poradenské pracoviště	35
2.1.2 Výskyt rizikového chování na škole	36
2.1.3 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami	39

2.2	Sociální pedagog jako zaměstnanec školy	40
2.2.1	Doporučení pro konkrétní činnosti sociálního pedagoga	40
3	ZÁVĚR.....	50
4	POUŽITÁ LITERATURA.....	52
5	SEZNAM PŘÍLOH	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 - Výčet rizikového chování na ZŠ ve školním roce 2023/2024.....	38
Tabulka č. 2 - Přehled žáků s podporou.....	40
Tabulka č. 3 – Přehled online zdrojů pro práci sociálního pedagoga.....	47
Tabulka č. 4 - Přehled navrhovaných činností SP na vybrané základní škole.....	49

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

aj.	a jiné
ASOCP	Asociace sociálních pedagogů
atp.	a tak podobně
cit.	citace
č.	číslo
et al.	a kolektiv
IVP	Individuální vzdělávací potřeby
IVýP	Individuální výchovný program
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
např.	například
NPI	Národní pedagogický institut
OP JAK	Operační program Jan Amos Komenský
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PČR	Policie české republiky
pozn.	poznámka
PPP	Pedagogicko psychologická poradna
s.	strana
Sb.	sbírka zákonů
SVP	Středisko výchovné péče
ŠMP	Školní metodik prevence
ŠPP	Školní poradenské pracoviště
ZŠ	Základní škola

ÚVOD

Profese sociálního pedagoga představuje v současném školním prostředí nepostradatelný prvek, který přináší nové možnosti a způsoby řešení sociálních a pedagogických problémů. Sociální pedagog není pouze odborníkem na vzdělávání, ale především na sociální aspekty života žáků, jejich rodin a celého školního společenství. Jeho přítomnost ve školním poradenském pracovišti je klíčová pro zajištění komplexního přístupu k výchově a vzdělávání. Sociální pedagog je odborník, který zohledňuje individuální potřeby každého žáka a vytváří prostor pro inkluzivní a podporující prostředí.

Zařazení sociálního pedagoga do školního poradenského pracoviště má několik zásadních přínosů. Především umožňuje efektivní identifikaci a řešení sociálních bariér, které mohou bránit žákům v jejich vzdělávacím procesu. Sociální pedagog se aktivně podílí na tvorbě a udržování pozitivního školního klimatu, které je zásadní pro úspěšné vzdělávání a osobní rozvoj žáků. Pomáhá předcházet a řešit rizikové chování, podporuje žáky při zvládnutí osobních a sociálních výzev a poskytuje potřebnou podporu nejen žákům, ale i učitelům a rodičům.

Teoretická část této závěrečné práce je rozdělena do několika kapitol, které systematicky mapují všechny důležité aspekty profese sociálního pedagoga. První kapitola se zabývá legislativním zakotvením této profese a požadavky na kvalifikaci sociálních pedagogů, což poskytuje nezbytný kontext pro pochopení jejich role a funkcí ve školním prostředí. Následující kapitola je věnována kompetencím sociálního pedagoga, tedy dovednostem a znalostem, které jsou nezbytné pro efektivní výkon této profese.

Další kapitola se zaměřuje na školní klima, které hraje klíčovou roli v celkovém vzdělávacím procesu. Pozitivní školní klima podporuje zdravý vývoj žáků, jejich motivaci k učení a snižuje výskyt rizikového chování. Problematice rizikového chování je věnována samostatná kapitola, která analyzuje různé typy tohoto chování, jejich příčiny a možnosti prevence a intervencí.

Náplň a metody práce sociálního pedagoga jsou detailně rozebrány v následujících kapitolách, které poskytují přehled o konkrétních činnostech a přístupech, které sociální pedagog využívá při své práci. Poslední kapitola teoretické části se věnuje školnímu poradenskému pracovišti, jeho struktuře, funkcím a významu v rámci školy.

Praktická část této závěrečné práce se zaměřuje na konkrétní uplatnění sociálního pedagoga na vybrané základní škole. Případová studie vychází z rozhovorů s klíčovými aktéry školního prostředí, včetně ředitelky školy, výchovné poradkyně, speciální pedagožky, metodičky

prevence a několika učitelů. Cílem těchto rozhovorů je získání hlubokého porozumění specifickým potřebám a situaci dané školy, což umožní vytvoření návrhu efektivních opatření pro řešení rizikového chování žáků.

Výsledkem této práce je případová studie vybrané základní školy, která poskytuje komplexní pohled na význam a roli sociálního pedagoga na vybrané škole. Práce zároveň nabízí praktická doporučení pro efektivní začlenění a činnost sociálního pedagoga v konkrétním školním prostředí, čímž přispívá k celkovému zlepšení školního klimatu a efektivnější prevenci a řešení rizikového chování žáků.

1 SOCIÁLNÍ PEDAGOG NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Sociální pedagogika je aplikovanou pedagogickou disciplínou, která spojuje různé obory, jako jsou sociologie, sociální práce, psychologie, antropologie, politologie, teologie, právo a medicína. Tím, že se opírá o tyto obory, má integrující charakter a přesahuje hranice ostatních vědních disciplín. V praxi se zaměřuje na rozvoj poznatků z pedagogiky, společenských věd a dalších disciplín (Zapletal, 2003 [online] in <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>). Studuje vliv prostředí na výchovu, každodenní záležitosti jednotlivce a jeho schopnost zvládat životní situace tak, aby harmonizovaly s potřebami jednotlivce i společnosti. Zaměřuje se na podporu vytváření optimálního životního stylu a rozvoj osobnosti jednotlivce (Kraus, 2014 [online] in <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>).

Sociální pedagogika spojuje sociální a pedagogické aspekty. Sociální dimenze se zaměřuje na společenské faktory ovlivňující život jednotlivců, skupin a sociálních vrstev. Hledá strategie a řešení pro optimální rozvoj osobnosti a reaguje na proměnlivé sociální prostředí, které ovlivňuje proces výchovy. Pedagogická dimenze reaguje na společenské podmínky a snaží se prostřednictvím vhodných pedagogických, preventivních, resocializačních a reedukačních metod uspokojovat potřeby a požadavky společnosti a řešit společenské konflikty (Procházka, 2012, s. 63-64).

V České republice i ve světě můžeme vidět odlišné přístupy k vymezení předmětu zájmu, tedy obsahu, oboru sociální pedagogiky. Obecně ji lze vnímat v užším a širším pojetí. V **užším pojetí** sociální pedagogika cílí především na jedince, u kterých se vyskytují sociálně patologické jevy a jsou tak pro společnost riziková. Cílem sociální pedagogiky je za pomoci různých výchovných metod dovést tyto jedince nebo skupiny k co největší míře soběstačnosti. V **širším pojetí** cílí sociální pedagogika na celou populaci, bez ohledu na výskyt sociálně patologických jevů. Cílem tedy není pouze odstraňování negativních společenských jevů, ale zahrnuje i posilování pozitivního společenského chování a jednání za pomoci výchovy a vzdělávání. Širší pojetí tedy předpokládá multidisciplinární přístup k řešení jednotlivých situací a problémů (Kraus, 2008, s. 43-45).

Sociální pedagog je odborník, který se specializuje na aplikaci principů sociální pedagogiky v praxi. Jeho hlavním cílem je podpora a pomoc jednotlivcům, skupinám nebo komunitám při řešení sociálních problémů a výchovných výzev. Sociální pedagog pracuje s lidmi v různých životních situacích a prostředích, například ve školách, sociálních službách, výchovných zařízeních nebo ve veřejných organizacích. Jeho práce zahrnuje poskytování poradenství,

podporu při zvládání obtížných situací, vedení výchovných programů a spolupráci s dalšími profesionály, jako jsou sociální pracovníci, psychologové nebo pedagogové (Asociace sociálních pedagogů, 2023 [online]).

V této kapitole si blíže představíme profesi sociálního pedagoga na základní škole. Sociální pedagog hraje klíčovou roli ve vzdělávacím procesu, kde se setkává s různorodostí sociálních potřeb žáků a dynamickým prostředím školního života. Tato kapitola se zaměřuje na význam a fungování sociálního pedagoga v prostředí základní školy, a to jak z hlediska kvalifikačních podmínek, tak i jeho kompetencí, legislativního zakotvení, kvalifikačních podmínek a jeho financování. Dále jsou v kapitole popsána výchovná prostředí sociální pedagogiky a školní klima jako klíčové faktory ovlivňující práci sociálního pedagoga. Ve školním prostředí se sociální pedagog aktivně angažuje v detekci a řešení sociálně patologických jevů a s nimi souvisejícími preventivními aktivitami, jež jsou zde konkrétně popsány. V závěru této kapitoly je prostor věnován uplatnění sociálního pedagoga jako nezastupitelné podpory při celkovém rozvoji žáků a tvorbě inkluzivního prostředí.

1.1 Profese sociálního pedagoga

Jednotně definovat profesi sociálního pedagoga není úplně jednoduché, protože jeho kompetenční oblasti jsou velmi různorodé. Jednou oblastí, ve které se sociální pedagog pohybuje, je oblast sociálního poradenství a intervence, druhou je pak oblast vychovatelství a primární prevence. Na čem se však jistě můžeme shodnout ve všech dostupných zdrojích je to, že se jedná o pomáhající profesi (Kraus, 2008, s. 44-45).

V literatuře týkající se oboru sociální pedagogiky nalezneme mnoho různých definic sociálního pedagoga. Pro potřeby této práce jsem se rozhodla profesi sociálního pedagoga definovat z pohledu výkonu jeho práce na základní škole. Jednu z aktuálních definic nabízí například Katalog podpůrných opatření, jež sociálního pedagoga definuje jako *“člena širšího poradenského týmu, který souhrnně řeší na první úrovni sociální, psychologické a vzdělávací předpoklady žáků, na druhé úrovni pak výchovné problémy a dopady školní absence na vzdělávání a rozvoj žáka”* (cit. Michalík a kol., 2015 [online], s. 167). Tato definice však není dle mého názoru zcela kompletní, protože opomíjí rodinu a pedagogy jako potenciální cílovou skupinu.

Po prostudování různých literárních zdrojů se mi pro potřeby této práce zdá nejaktuálnější a nejvíc odpovídající realitě definice Asociace sociálních pedagogů (ASOCP), kde *“Sociální*

pedagog je vysokoškolsky vzdělaný odborník, který své kompetence k výkonu povolání získal studiem vyšší odborné školy (DiS.), nebo vysokoškolským bakalářským či magisterským studiem (Bc., Mgr.), a to v oboru Sociální pedagogika/Sociální práce. Jeho cílovou skupinou jsou žáci docházející do školy, jejich rodiče i samotní pedagogové (učitele, asistenti pedagoga). Ve vztahu k žákům a rodičům pak může sociální pedagog využívat prvky sociálního poradenství a sociální prevence, kterou může poskytovat ambulantně i v rámci terénní práce” (cit. Asociace sociálních pedagogů, 2022 [online]).

1.1.1 Legislativní zakotvení pozice sociálního pedagoga na základní škole

Sociální pedagog v tuto chvíli není zařazen do zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, z čehož vyplývá, že není pedagogickým pracovníkem. V souvislosti s pozicí vychovatele nalezneme v §16 zmínku o sociální pedagogice jako o studijním oboru, který je přípustný právě na pozici vychovatele.

Školský zákon, tedy zákon č. 561/2004, o pozici sociálního pedagoga, ani o oboru sociální pedagogiky nehovoří vůbec.

Pozice sociálního pedagoga je nejpodobnější pozici sociálního pracovníka, který podléhá zákonu č. 108/2006, o sociálních službách. Toto však vytváří obtíže při určování platového zařazení této pozice, protože platové ohodnocení sociálního pedagoga ve škole závisí na rozhodnutí ředitele vzhledem k různým zdrojům financování. Financování sociálních pedagogů na základních školách v současnosti probíhá především díky různým projektům a grantům. Může se jednat například o Šablony III., Projekt NPI s označením 3.2.2., Operační program Jan Amos Komenský, další možností je financování z rozpočtu zřizovatele školy nebo financování prostřednictvím podpůrných opatření. Tato situace vede k velké nekonzistenci a snižuje hodnotu pozice a samotné práce sociálního pedagoga (Asociace sociálních pedagogů, 2023 [online]).

Asociace sociálních pedagogů se právě kvůli výše zmíněné nekonzistenci rozhodla kontaktovat MŠMT i MPSV s dotazem, jakým způsobem tedy sociálního pedagoga finančně ohodnocovat. Z MŠMT se jí dostalo dne 5.6.2023 odpovědi, že *“sociální pedagog patří do odstavce 2, písm. a), a to jako sociální pracovník ve školách a školských zařízeních – tedy platové zařazení sociálního pedagoga má být dle MŠMT podle uvedené přílohy č. 2”* (cit. Asociace sociálních pedagogů, 2023 [online]).

MPSV dne 29.6.2023 uvedlo následující doporučení: *“Vykonává-li tedy sociální pedagog v základní škole činnosti podle §109 zákona o sociálních službách, má v souladu s tímto ustanovením právo na platový tarif určený podle stupnice uvedené v příloze č. 2 k nařízení vlády č. 341/2017 Sb.”* (cit. Asociace sociálních pedagogů, 2023 [online]).

Asociace sociálních pedagogů na základě vyjádření obou ministerstev doporučuje následující postup. *“V současné době, kdy není stále sociální pedagog veden a platově ohodnocován jako pedagogický pracovník, se přikláníme a doporučujeme řazení sociálního pedagoga dle přílohy č. 2 Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., a to na základě skutečností, které vyplývají z výše uvedených odpovědí obou ministerstev”* (cit. Asociace sociálních pedagogů, 2023 [online]).

1.1.2 Kvalifikační podmínky

V České republice jsou kvalifikační podmínky pro sociálního pedagoga stanoveny zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých souvisejících zákonů, a vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 317/2005 Sb., kterou se stanoví obsah pedagogického vzdělání a odborná způsobilost pedagogických pracovníků.

Pro získání kvalifikace sociálního pedagoga je nezbytné absolvovat bakalářské studium v oboru sociální pedagogika nebo příbuzném oboru (například sociální práce, pedagogika apod.) na vysoké škole akreditované MŠMT. Dále je často vyžadována praxe v oboru a absolvování státní závěrečné zkoušky.

1.2 Kompetence sociálního pedagoga

Průcha (2012) definuje kompetence jako *“jedinečnou schopnost člověka úspěšně jednat a dále rozvíjet svůj potenciál na základě integrovaného souboru vlastních zdrojů, a to v konkrétním kontextu různých úkolů, činností a životních situací, spojenou s možností a motivací rozhodovat a nést za svá rozhodnutí odpovědnost. Z psychologického hlediska jsou pak kompetence takové vlastnosti osobnosti, zejména však schopnosti a jim odpovídající vědomosti a dovednosti, které umožňují jejich nositeli vykonávat úspěšně náročnou činnost... a tím zastávat větší počet pracovních a sociálních pozic a rolí v průběhu životní cesty, průběžně zdokonalovat svou osobnost i činnost”* (cit. Průcha, 2012, s. 149-150).

Z výše uvedené citace jasně vyplývá, že kompetence sociálního pedagoga můžeme definovat z pohledu osobnostních kompetencí a kompetencí profesních.

Následující výčet osobnostních a profesních kompetencí jistě není kompletní, ale představuje základní a velmi podstatné osobnostní a profesní kvality, kterými by měl každý sociální pedagog disponovat.

Osobnostní kompetence

Do osobnostních kompetencí, které sociální pedagog uplatňuje ve vztahu k cílové skupině, Procházka (2012, s. 73-85) zahrnuje například psychickou odolnost a fyzickou zdatnost. Dále pak osobní vlastnosti a dovednosti, které zahrnují schopnost řešit problémy, schopnost a ochotu spolupracovat, vysokou míru zodpovědnosti, důslednost a schopnost kriticky uvažovat. Osobní rozměr kompetencí také zahrnuje osobní postoje a hodnoty, citlivost vůči životním událostem a empatii, vyrovnanost a emocionální stabilitu, sebekontrolu, toleranci, trpělivost a kreativitu. Sociální pedagog by měl také disponovat všeobecnými vědomostmi a měl by se zajímat o aktuální dění ve společnosti.

Profesní kompetence

Pomineme-li kvalifikační podmínky sociálního pedagoga, které jsem již představila v předchozí kapitole, a které jsou jednoznačně základní profesní kompetencí sociálního pedagoga, jelikož mu dávají potřebné znalosti svého oboru, sociální pedagog musí disponovat mnohými dalšími profesními dovednostmi a znalostmi, které představím v následujících řádcích.

a. Oborové kompetence

Sociální pedagog by měl disponovat takovými znalostmi svého oboru, které mu pomohou správně se orientovat v řešených situacích a nacházet vhodná řešení a východiska. Procházka (2012) představuje následující vědomosti jako základ modelu sociálního pedagoga. *“Mezi Všeobecné vědomosti patří vědomosti širšího společensko-vědního základu (obecné pedagogiky, psychologie, sociologie, filozofie), dále vědomosti z oblasti biomedicínské (biologie člověka, somatologie, zdraví a nemoc), z oblasti sociální politiky, práce a práva. Speciální vědomosti zahrnují především poznatky ze sociální pedagogiky, z pedagogiky volného času, poznatky o metodách sociálně-výchovné práce, o řízení výchovy ve volném čase, poznatky z personalistiky a managementu apod.”* (cit. Procházka, 2012, s. 79) Tyto znalosti nabude jak při studiu na vysoké škole, tak i v průběhu celoživotního (sebe)vzdělávání a průběžného zvyšování své kvalifikace.

b. Psychologicko-poradenské kompetence

Tyto kompetence zahrnují schopnost sociálního pedagoga vytvářet takové prostředí, které je příznivé pro provádění poradenských aktivit. Sociální pedagog dokáže připravit jednání s klientem (stanovit si jeho cíl), projednávat s klientem jeho problém a společně s ním najít řešení problému. Při tomto procesu sociální pedagog umí klientovi naslouchat, poradit a pomoci, a to vše při dodržování etického kodexu. Aby mohl sociální pedagog disponovat dovedností “poradit”, musí znát systém sociálního zabezpečení, mít přehled o síti sociálních služeb v místě působení a jeho okolí, a také se orientovat v platné legislativě, předpisech a směrnicích v oblastech své profese.

Vzhledem k tomu, že bude sociální pedagog často vstupovat do vztahů, ve kterých se vyskytují problémy různé závažnosti, musí znát metody řešení sporů, jako jsou např. vyjednávání a zvládnání manipulace. Při řešení konfliktů má udržovat emocionálně podpůrný postoj k věci i v případech velmi obtížných krizových situací.

c. Komunikativní kompetence

Sociální pedagog umí klást otázky svým klientům tak, aby správně porozuměl jejich realitě a dokázal tak správně vyhodnotit, zda-li je řešení situace a výsledek tohoto řešení pro klienty přínosem. Stejně tak dokáže komunikovat se svými kolegy a sociálními partnery.

d. Manažerské kompetence

Jedná se o dobré plánovací, projektovací a monitorovací schopnosti. Sociální pedagog umí organizovat svou činnost a činnost svých kolegů takovým způsobem, aby nebyla chaotická, měla nějaký řád a systém. Manažerská kompetence zahrnuje také interdisciplinární přístup k řešení jednotlivých problémů a schopnost a ochotu spolupracovat s dalšími odborníky a institucemi.

e. Kompetence diagnostická a intervenční

Sociální pedagog by měl rozumět chování svého klienta, tomu, jak prožívá jednotlivé momenty, co v danou chvíli cítí, proč klient jedná daným způsobem, jaké jsou příčiny jeho jednání a jakým způsobem mu lze pomoci. Také umí posuzovat naléhavost intervence, dokáže předem vyhodnotit její možné následky a v případě potřeby využívá postupů krizové intervence.

f. Reflektivní kompetence

Sociální pedagog je schopen provádět sebeanalýzu a z ní správně vyvodit důsledky. Následně dokáže své chování a jednání upravit, stejně jako používané metody a přístupy jeho práce.

g. Výchovně vzdělávací kompetence

Pro sociálního pedagoga, jako odborníka angažovaného v různých oblastech výchovy, je důležité porozumět výchovnému procesu včetně analýzy prostředí, které jedince v procesu výchovy ovlivňuje. Má učit ohrožené jedince způsobům racionálního zvládnání problémů a takovým dovednostem, které jsou vázány k aspektům každodenního života, jako např. soběstačnost, zdravý životní styl a fungování ve společnosti.

h. Preventivní a reedukační kompetence

V rámci primární a sekundární prevence sociální pedagog organizuje, popř. usiluje o organizování preventivních (zejména volnočasových) aktivit. Ve škole provádí poradenskou a reedukační činnost, připravuje a realizuje školní preventivní program, dokáže včas intervenovat a v případě výskytu patologických jevů pracuje s žáky nebo skupinami žáků, u kterých se již rizikové chování vyskytlo. Sociální pedagog má přehled o jedincích, kteří jsou ohroženi jak sociálním, tak i ekonomickým, fyzickým nebo mentálním zneužíváním (Procházka, 2012, 82-85).

1.3 Školní klima jako determinanta práce sociálního pedagoga

Prostředí a klima základní školy, ve kterém se sociální pedagog pohybuje a ve kterém vykonává svou práci, velmi zásadně ovlivňuje jeho pracovní náplň. Záleží totiž, jaké pocity, prožitky a emoce prostředí školy přináší jak svým žákům, tak i jejich rodičům a zaměstnancům školy.

Škola z pohledu sociální pedagogiky je instituce, která není pouze místem vzdělávání, ale také prostředím pro sociální interakce a formování jedince. Je tedy významným prostředím, kde probíhají důležité socializační procesy. Sociální pedagogika zkoumá školu jako prostředí, ve kterém se formují mezilidské vztahy, sociální dovednosti a hodnoty. Zároveň se zabývá podporou sociálního a emocionálního rozvoje žáků, řešením konfliktů, prevencí sociálních problémů a podporou inkluzivního prostředí pro všechny žáky (Šafránková, 2019).

V sociálně výchovném procesu hraje významnou roli to, jaké prostředí daná škola svým žákům nabízí. Z pohledu věcné a prostorové stránky můžeme hovořit o urbanistickém a architektonickém řešení školy, velikosti, ale i vnitřním osvětlení, vytápění a klimatizaci, technickém vybavení, barevnosti a výzdobě. Druhý pohled, který se promítá v sociálně výchovném procesu, je školní klima, které má vliv jak na fungování žáků a učitelů, tak i na fungování instituce jako celku a kvalitu jejích výstupů.

“Klima školy je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení účastníků vzdělávání v dané škole, které se týká všech aspektů vzdělávání. Patří do něho jejich vzájemná komunikace a sociální vztahy, stejně tak jejich vnímání prostředí, prožitky a emoce a další sociální a psychické procesy, které děje v této škole vyvolávají” (cit. Čapek, 2010, s. 134) Aktéry a tvůrci školního klimatu jsou tedy především žáci nebo skupiny žáků, učitelé a další zaměstnanci školy. Přímou i nepřímou do něj také zasahují rodiče žáků a pracovníci místní správy a samosprávy (Čapek, 2010, s. 133). Školní klima má různorodý vliv na interakce mezi žáky, jejich motivaci, učební proces a také jejich výsledky. Kvalita školního prostředí ovlivňuje také relativní úspěch třídy, tedy poměr mezi úspěšnými a neúspěšnými žáky. Pozitivní atmosféra ve škole navíc přispívá k duševní pohodě učitelů a vedení školy. Nakonec je možné konstatovat, že školní prostředí má vliv i na samotnou existenci školy, její schopnost adaptace a ochotu inovovat (Grecmanová, 2004).

1.3.1 Ředitel/ka a učitelé

Učitelé mají klíčovou roli při formování sociální atmosféry ve třídě. Podle Vykopalové (2010) je tvorba této atmosféry základním úkolem učitele. Je důležité, aby učitel nevnímal svou roli pouze jako strážce pořádku, soudce nebo dozorce. Efektivní třídní klima obvykle vzniká, když učitel snižuje svou autoritu a umožňuje žákům více prostoru pro vlastní iniciativu a aktivitu, pokud to situace dovolí. Zvláštní pozornost je třeba věnovat také funkci třídního učitele. Právě v této roli musí pedagog vyvinout největší úsilí, aby poznal své žáky, věděl, jak s nimi mluvit, jak rozvíjet jejich schopnosti a vytvářet s nimi i mezi nimi pozitivní vztahy.

Problémy mohou nastat zejména ve chvíli, kdy třídní učitel nemá možnost trávit se svou třídou dostatek času, a to nejen během třídnických hodin, ale i například výukou svých předmětů nebo o přestávkách. Dále je také velmi důležité, aby byl učitel tzv. “přítomný” v interakci se svými žáky a také aby dokázal smysluplně vést své třídnické hodiny (Pavličková a kol., 2019 [online]).

Velmi důležitý pro školní klima je ředitel školy, který jej utváří nejen svou schopností školu řídit, ale také svými citovými vlastnostmi a komunikačními dovednostmi (Čapek, 2010, 154).

1.3.2 Žáci

Vrstevnické skupiny mají výrazný vliv na proces socializace dětí, a tudíž hrají v životě dětí velmi významné postavení. *“Sociální skupina, v níž se má jedinec úspěšně realizovat, musí disponovat takovými charakteristikami, aby se k ní jedinec hlásil, toužil se stát jejím členem a*

uspokojoval si zde své potřeby, a musí mít takové znaky, aby k osobnímu angažmá jedince ve skupině mohlo dojít” (cit. Procházka 2012, s. 118). Vrstevnické skupiny jsou malé společenské útvary převážně neformální povahy, kde členové těchto skupin mají podobné cíle, hodnoty a dodržují stejné normy. Každý člen hraje ve skupině určitou roli a vystavuje se mechanismům sociální kontroly (Procházka, 2012, s. 118-122). “Pojem vrstevnická skupina znamená, že její členové jsou v přibližně stejném věku, narodili se za podobných historických podmínek, jejich biologický, psychický, sociální a kulturní vývoj probíhá za přibližně stejných okolností” (cit. Knotová a kol., 2014 [online]).

V těchto sociálních skupinách se veškeré mechanismy mohou vyvíjet jak pozitivně, tak i negativně. Právě to, jakým směrem se skupina vyvíjí má na členy skupiny buď seberozvojový nebo sebedestruktivní vliv. Tyto skupiny mohou být asociální nebo deviantní. Sociální pedagogika se může zabývat jak vhodnou nabídkou volnočasových aktivit jednotlivých členů skupin, tak i procesy a vztahy uvnitř těchto skupin, a následně navrhnout vhodná řešení v případě výskytu sociálně patologických jevů (Procházka, 2012, 118-122).

Celková atmosféra školy může být ovlivněna různými faktory, jako jsou např. žáci pocházející z různých rodinných a sociálních prostředí, včetně těch nepříznivých nebo naopak velmi příznivých, přítomností jedinců působících jako potenciální agresori nebo oběti šikany, větším množstvím žáků se specifickými poruchami učení nebo chování, ať už je to jednotlivý žák nebo více žáků, přítomností handicapovaných žáků, různorodostí etnických skupin mezi žáky, nebo účastí žáků ve skupinách s problematickým chováním mimo školní prostředí, včetně možného zapojení do protizákonných aktivit po vyučování, apod. (Přikrylová, 2009).

Pro školní klima je důležité, aby žáci chodili do školy rádi, byli v ní spokojeni a cítili se tam bezpečně. Jakmile jsou tyto podmínky narušeny, může dojít k narušení klimatu a následně potřebné intervenci. Proto je v zájmu školy pravidelně zjišťovat, jestli jsou žáci ve škole spokojeni a neustále se snažit vytvářet pozitivní klima (Čapek, 2010, s. 158-160).

Jednou z možností, jak tuto skutečnost zjišťovat, je např. žákovský parlament, který funguje jako tzv. prostředník mezi žáky, učiteli a vedením školy a dává všem žákům možnost prosazovat své potřeby a realizovat své nápady (Hazlbauer a kol., 2012 [online]).

1.3.3 Rodina

Rodina jako instituce prochází historickým vývojem, je to živá hmota, která se s časem neustále proměňuje, ale jedno zůstává i přes všechny její proměny stejné. Rodina je nenahraditelná v

předávání mezigeneračních hodnot a od začátku je nejpodstatnějším socializačním činitelem v životě dítěte, na které má v rozhodujících fázích jeho života největší vliv (Kraus, 2008, 79-80).

Přímý vliv rodiny na klima školy bude mít zajisté způsob komunikace školy s rodičem (zákonným zástupcem) dítěte a zapojení rodičů do života školy. Jak uvádí Čapek (2010), *“komunikovat s rodiči znamená smysluplně je informovat například rozesláním školního časopisu... nebo lze využít rodičovský koutek, večery rodičů a podobné. Pokud nefunguje normální kontakt s rodiči, může se stát, že jediným stykem rodiče se školou je jeho pozvání “na kobereček”* (cit. Čapek, 2010, s. 164). S efektivní komunikací úzce souvisí i zapojení rodičů do chodu školy, tzn. zvát rodiče na akce školy, jako jsou například projektové dny, konference, soutěže nebo jako doprovod na školní výlety (Čapek, 2010, s. 164-165).

Nepřímý vliv potom zahrnuje to, jakým způsobem dokáže rodina plnit své základní funkce a jaké prostředí a klima samotná rodina vykazuje. V případě rodin stabilizovaně funkčních nebo rodin s přechodnými problémy, kterých je v naší společnosti většina, můžeme hovořit o výskytu problémů, které funkce rodiny sice narušují, ale nejsou traumatizující. Členové rodiny si toto ohrožení funkčnosti dobře uvědomují a sami jsou hybnou silou k vyřešení těchto problémů. Na druhé straně jsou však v naší společnosti i takové rodiny, které jsou problémové, dysfunkční nebo dokonce afunkční. Tyto rodiny se potýkají s takovými problémy, které již výrazně a vážně narušují její členy a zejména děti. Následky těchto problémů jsou pro její členy z většiny traumatizující a nastává zde potřeba zásahu externích institucí (Helus, 2015, 222-223).

Na celkový vývoj dítěte má mimo plnění rodinných funkcí také vliv prostředí, které rodina vytváří, a zejména množství podnětů, které svým členům (především dětem) nabízí. Dle podnětnosti můžeme rodinné prostředí rozdělit na harmonické a disharmonické (Janoušková, 2020 [online], s. 20-21).

1. **Harmonické prostředí** neboli funkční, dokáže dítěti i všem svým členům zabezpečit potřeby bezpečí a sounáležitosti. Členové se mezi sebou respektují a důvěřují si, projevují mezi sebou emoce lásky a pracují na pozitivních vztazích. Potřeba soukromí jednotlivých členů je vyvážena potřebou sdílení zážitků, potřeb i negativních zkušeností, také zde nechybí humor. Harmonická rodina je tvárná z hlediska řešení problémů a nových myšlenek.
2. **Disharmonické prostředí** neboli nefunkční, je přesným opakem rodiny funkční. Taková rodina nedokáže plnit některé nebo všechny základní funkce a selhává z pohledu společenských norem. Rodinné prostředí je charakteristické negativním vztahem k dítěti

a může se objevit i jeho zanedbávání nebo dokonce týrání, čímž je velmi zásadně ovlivněn jeho další vývoj.

Sociální pedagog by se měl zabývat podnětností rodinného prostředí žáků, protože rodinné zázemí má zásadní vliv na jejich celkový rozvoj a školní úspěch. Může tak prostřednictvím pozorování, rozhovorů nebo přímé terénní práce identifikovat žáky, kteří potřebují dodatečnou podporu kvůli nepříznivým domácím podmínkám, a navrhnout vhodná opatření k vyrovnání těchto nerovností.

Podle Heluse (2015, s. 224-237) jsou problémy a těžkostmi nejvíc zatížené rodiny nezralé, přetížené, ambiciózní, perfekcionistické, autoritářské, protekcionistické, nadměrně liberální, odkládající a disociované. Vzhledem k tomu, že rodinné problémy jsou povětšinou jako první zachyceny ve škole, měli by učitelé, popřípadě pověření zaměstnanci školy, znát určité postupy, jak dětem a jejich rodinám pomoci nebo alespoň situaci neztížit.

1.4 Rizikové chování žáků a profese sociálního pedagoga

“V posledních letech můžeme zaznamenat značný nárůst jevů, které označujeme jako sociálně patologické. Jedná se o variabilní škálu jevů, které vnímáme z hlediska společenského hodnocení jako nechtěné, nežádoucí, nebo až nepřijatelné. Každý takový jev má svoji míru společenské nebezpečnosti. Čím je škodlivost a nebezpečnost pro společnost vyšší, tím větší je také zájem o jeho řešení” (cit. Fischer; Škoda, 2024, s. 16). Ve výše uvedené definici je uveden termín “sociálně patologické jevy”, nicméně v současné době se jedná spíše o termín zastaralý, a proto budu v této práci používat termín “rizikové chování”.

Je velmi důležité hovořit o pozici sociálního pedagoga v souvislosti se rizikovým chováním hned z několika důvodů. Prvním důvodem je prevence a intervence. Sociální pedagog má klíčovou roli v prevenci a řešení rizikového chování žáků ve školním prostředí. Díky svému vzdělání a odbornosti je schopen identifikovat rizikové situace a poskytnout odpovídající podporu a intervenci.

Dalším důvodem je podpora emocionálního zdraví. Různé formy rizikového chování, jako jsou například šikana nebo sociální vyloučení, mohou negativně ovlivnit emocionální zdraví žáků. Sociální pedagog může pracovat na posilování emocionální odolnosti žáků a poskytování prostoru pro vyjádření jejich emocí a pocitů.

Třetím důvodem je inkluzivní prostředí. Sociální pedagog se angažuje v tvorbě inkluzivního školního prostředí, které podporuje respekt, toleranci a vzájemnou podporu mezi žáky. Tím pomáhá snižovat výskyt forem rizikového chování a posiluje pocity sounáležitosti a bezpečí ve škole.

Posledním důvodem je spolupráce s ostatními profesionály. Sociální pedagog spolupracuje s dalšími profesionály ve školním prostředí, jako jsou učitelé, psychologové nebo školní management, aby efektivněji řešili rizikové chování a poskytovali komplexní podporu žákům.

Celkově je sociální pedagog klíčovým aktérem ve vytváření prostředí, které podporuje zdravý vývoj a pohodu žáků, a pomáhá předcházet rizikovému chování ve školním prostředí (Procházka, 2012, S. 118-122).

Z výše uvedeného vyplývá, že znalost forem rizikového chování a jeho terminologie je pro sociálního pedagoga na základní škole nezbytná, a proto v této kapitole představím jednotlivé termíny dle Metodického doporučení MŠMT č.j.: 21291/2010-28, zamyslím se nad jejich proměnou v posledních letech.

1.4.1 Rizikové chování žáků dle MŠMT

Metodické doporučení ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28) se zabývá aktualizací terminologie a začleněním prevence do školního vzdělávacího programu a školního řádu. Popisuje rovněž jednotlivé instituce v systému prevence a rolí pedagogických pracovníků, definuje školní preventivní program a navrhuje postupy pro školy a školská zařízení při výskytu rizikového chování.

Výše jmenované metodické doporučení uvádí jednotlivé postupy pro následující formy rizikového chování (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2023 [online]):

- a. Návykové látky
- b. Rizikové chování v dopravě
- c. Poruchy příjmu potravy
- d. Alkohol
- e. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole
- f. Školní šikana
- g. Kyberšikana a další formy kybernetické agrese
- h. Homofobie

- i. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
- j. Vandalismus
- k. Záškoláctví
- l. Krádeže
- m. Tabákové výrobky, výrobky určené ke kouření a nikotinové sáčky
- n. Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, z vnějšího i vnitřního prostředí
- o. Netolismus
- p. Sebeпоškozování
- q. Nová náboženská hnutí
- r. Rizikové sexuální chování
- s. Příslušnost k subkulturám
- t. Hazardní hraní
- u. Dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS
- v. Psychické krize / duševní onemocnění žáka
- w. Sebevražedné chování.

Považuji za důležité zmínit, že vzhledem k situaci s pandemií Covid-19, kdy žáci škol museli během dvou let několikrát přejít na distanční vzdělávání, došlo také k zásadním proměnám rizikového chování. Dle studie HBSC (dostupné na webových stránkách zdravagenerace.cz) se například snížilo množství konzumace alkoholu u mladistvých, stejně tak se snížilo množství vykouřených cigaret a pokles také zaznamenala konzumace marihuany. Naopak rapidně zvyšující se trend vědci zaznamenali v oblasti pití energetických nápojů a vapingu. Zájmu mladistvých také neunikly nikotinové sáčky, žvýkáci tabák a kratom (Health Behavior in School-Aged Children, 2022 [online] in <https://zdravagenerace.cz>).

Další výzkum týmu studie HBSC (dostupný na webu zdravagenerace.cz) poukazuje na nadužívání sociálních sítí a nadměrné hraní počítačových her u mladistvých ve věku 11 - 18 let. Z cílové skupiny je 8,3 % dětí, které jsou řazeny do skupiny “problematických uživatelů”, a 23 % dětí ze skupiny “intenzivních uživatelů”. Tyto ději mají dle výzkumu častější výskyt depresí, úzkostných stavů, více pijí energetické nápoje a jí chipsy, mají méně pohybu, hůře spí a trpí také jejich mezilidské vztahy a vztah ke škole (Health Behavior in School-Aged Children, 2022 [online] in <https://zdravagenerace.cz>).

Sociální pedagog na základní škole hraje klíčovou roli při řešení rizikového chování. Aby však byla jeho práce efektivní, potřebuje neustále aktualizovat informace o rizikovém chování, a to jak na úrovni konkrétní školy, tak i celé společnosti. Společnost se neustále vyvíjí a s tím se mění i nové trendy a výzvy, které mohou ovlivnit chování žáků. Aktualizované informace umožňují sociálnímu pedagogovi lépe porozumět individuálním potřebám žáka, ale i potřebám skupin, a poskytnout vhodnou podporu. Aktuální znalosti o rizikovém chování žáků umožňují sociálnímu pedagogovi efektivněji plánovat a provádět intervence, které pomáhají předcházet krizovým situacím a zlepšují celkové bezpečí a prostředí ve škole.

1.5 Pracovní náplň sociálního pedagoga na základní škole

V této kapitole bych ráda představila hlavní činnosti sociálního pedagoga na základní škole. Jak jsem již uvedla na začátku druhé kapitoly, definice sociálního pedagoga není jednotná, a stejně tak ani seznam činností sociálního pedagoga nenachází jednotnou shodu. Proto jsem se rozhodla činnosti rozepsat dle jednotlivých zdrojů, a v závěru této kapitoly provést jejich kompletní výčet.

V závislosti na předchozí kapitole bych ještě ráda podotkla, že kompletní výčet sice zahrnuje téměř veškeré činnosti, které může sociální pedagog na základní škole vykonávat, nicméně nelze předpokládat, že tomu tak opravdu bude. Veškeré činnosti sociálního pedagoga budou vycházet z konkrétních situací na škole, na školním klimatu a také na tom, jaké požadavky na něj bude škola mít. Dalším důležitým faktorem pro výkon některých činností je zajisté i délka praxe, což znamená, že sociální pedagog s rozšiřující se praxí může stejně tak postupně rozšiřovat repertoár svých činností (Červeňáková a kol., 2019 [online]).

Činnosti sociálního pedagoga na základní škole můžeme rozdělit do několika hlavních skupin. Těmi jsou činnosti ve vztahu k žákům, činnosti ve vztahu k rodinám žáků a činnosti ve vztahu k pedagogickým pracovníkům.

Činnosti ve vztahu k žákům tvoří stěžejní část pracovní náplně sociálního pedagoga. Sociální pedagog aktivně vyhledává žáky z prostředí, které je sociálně znevýhodňující, zanedbávací nebo ohrožující. Nabízí individuální pomoc a podporu těm žákům, kteří se ocitli v obtížné situaci, dlouhodobě spolupracuje se žákem i jeho rodinou, a pomáhá zlepšit výchovně-vzdělávací podmínky žáka s cílem nápravy vzniklé nepříznivé situace. Sociální pedagog také pracuje se skupinami žáků, třídními kolektivy, plánuje a realizuje preventivní programy školy a podílí se na realizaci volnočasových aktivit s cílem zlepšit sociální vztahy mezi žáky.

Ve vztahu k rodičům je sociální pedagog důležitým spojovacím prvkem mezi školou a rodiči žáků. Komunikuje s rodiči žáků, kteří se ocitli v náročných situacích, s cílem řešit problémy žáků včas nebo zabránit jejich zhoršení, a především navrhnout postup, jak škola a rodina mohou spolupracovat na řešení konkrétního problému daného žáka. V případě nespolupracující rodiny sociální pedagog provádí terénní práci, tzn. navštěvuje rodiny žáků a následně se účastní výchovných komisí.

Ve vztahu k pedagogům se sociální pedagog zabývá prací se školním a třídním klimatem, poskytuje pomoc a poradenství učitelům v oblastech prevence a komunikuje se spolupracujícími organizacemi, jako jsou např. PČR, OSPOD, PPP apod (Asociace sociálních pedagogů, 2020 [online]).

V následujících řádcích představím jednotlivé hlavní činnosti sociálního pedagoga na základní škole z pohledu Metodiky pro školní sociální pedagogy (Červeňáková a kol., 2019 [online]), Metodiky sociálně pedagogické poradny (Azylový dům, 2023 [online]) a také dle Asociace sociálních pedagogů (Asociace sociálních pedagogů, 2023 [online]).

1.5.1 Hlavní činnosti sociálního pedagoga dle Asociace sociálních pedagogů

Role sociálního pedagoga na základní škole je nezastupitelná v podpoře celkového rozvoje žáků a vytváření bezpečného a podpůrného prostředí pro jejich vzdělávání. Asociace sociálních pedagogů (ASOCP) vychází z Operačního programu Jan Amos Komenský (OP JAK) a definuje klíčové činnosti, které sociální pedagogové na školách vykonávají. V této kapitole se zaměřím na hlavní činnosti sociálního pedagoga na základní škole, které jdou nad rámec uváděných sedmi aktivit týkajících se žáků ohrožených školním neúspěchem. Analýza ASOCP se opírá o skutečnost, že práce sociálního pedagoga překračuje pouhé poskytování pomoci žákům v obtížných situacích a zahrnuje široké spektrum aktivit, které směřují k prevenci sociálních problémů a podpoře celkového osobnostního a sociálního rozvoje žáků.

a. Činnosti poradenské, podpůrné, konzultační a výchovně-vzdělávací

- poskytovat **individuální poradenství a konzultace** žákům a rodičům nacházejících se v nepříznivé životní situaci (např. rodinné problémy ovlivňující vzdělávání žáka, riziko sociálního vyloučení nebo školního neúspěchu, konflikty s vrstevníky nebo potíže s integrací do kolektivu);
- **dlouhodobě pečovat o žáky** v nepříznivé životní situaci;

- poskytovat **kariérové poradenství**;
- **věnovat se rodinné situaci žáka**, jenž přímo ovlivňuje jeho školní úspěšnost;
- poskytovat **sociálně pedagogické a sociálně právní poradenství** ve škole i v prostředí rodiny;
- poskytovat **konzultace pro pedagogy** jako forma jejich podpory ve výchovně vzdělávacím procesu;
- **jednat s rodiči, účastnit se výchovných komisí a případových konferencí**, realizovat jejich facilitaci a poskytovat návrhy řešení;
- **rozvíjet klíčové kompetence v RVP a ŠVP**
- **vést zájmové vzdělávání a koordinovat žákovský parlament**;
- **realizovat výchovně-vzdělávací aktivity** pro žáky ohrožené školním neúspěchem (např. doučování);
- **zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků** (dozory na školních chodbách, účast na školních akcích).

b. Činnosti preventivní a intervenční

- **plánovat a realizovat preventivní aktivity a programy** pro všechny žáky;
- **plánovat a realizovat intervenční a výchovné aktivity a programy** pro žáky ohrožené školním neúspěchem, žáky mající výchovné problémy a vykazující projevy rizikového chování;
- **nastavovat strategie řešení** u žáků s výchovnými problémy, žáků s projevy rizikového chování a sociálně znevýhodněnými;
- **provádět krizovou intervenci**;
- **účastnit se pedagogizace prostředí**;
- **sledovat aktuální trendy** v oblastech sociální pedagogiky.

c. Činnost diagnostická a depistážní

diagnostikovat potřeby žáků a jejich rodin ve výchovně vzdělávacím procesu;

analyzovat a diagnostikovat školní prostředí a klima, následně vhodně intervenovat;

vyhledávat a diagnostikovat žáky s potenciálně zvýšeným sklonem k rizikovému chování;

vyhledávat žáky ze sociálně znevýhodněného, zanedbávajícího a ohrožujícího prostředí a žáky ohrožené školním neúspěchem, navrhnout a realizovat vhodnou formu následného řešení;

provádět depistáže.

d. Činnosti metodické, koordinační, informační a vzdělávací

- **zvyšovat povědomí o nabídce poradenských a podpůrných služeb**;
- **vzdělávat a poskytovat osvětu pro pedagogické pracovníky** v oblasti sociální pedagogiky;
- **nabízet poradenství pedagogům** v oblastech sociálního znevýhodnění, výchovných obtíží, rizikového chování a poruchami učení;
- **spolupracovat s pedagogy** při řešení nejen těch náročných, ale i běžných situací;
- **účastnit se zasedání ŠPP**;
- **spolupracovat se školskými poradenskými zařízeními a dalšími externími institucemi** (Asociace sociálních pedagogů, 2023 [online]).

Vzhledem k tomu, že sociální pedagog nemá takové množství dovolené jako učitelé, je nutné se také zaměřit na činnosti, které může vykonávat v průběhu prázdnin. V té době se sociální pedagog může věnovat různým činnostem, které zahrnují přípravu preventivních programů, organizaci volnočasových aktivit, může poskytovat individuální konzultace, a o letních prázdninách vykonávat administrativní práci spojenou s přípravou na nový školní rok. Dále se může zapojit do profesního rozvoje prostřednictvím kurzů a školení nebo připravovat materiály pro práci s žáky. Tato období jsou také vhodná pro reflexi a evaluaci uplynulého školního roku a plánování budoucích aktivit (Asociace sociálních pedagogů, 2023 [online]). Výše zmíněné činnosti mohou být identické pro školního metodika prevence, a proto je velmi důležité, aby si

školní metodik prevence se sociálním pedagogem předem činnosti rozdělili anebo na nich spolupracovali jako tým.

1.6 Metody sociálně pedagogické práce se žáky

Na základní škole může sociální pedagog využívat různé metody práce, které jsou zaměřeny na podporu sociálního, emocionálního a akademického rozvoje žáků. Kraus (2008, s. 173-183) uvádí následující metody sociálně výchovné činnosti:

- a. **Rozhovor.** Metoda rozhovoru v sociálně výchovném působení je základním nástrojem pro komunikaci, porozumění a podporu jednotlivců ve změně, osobním rozvoji nebo řešení problémů. Charakterizuje ji interaktivní proces mezi sociálním pedagogem a klientem, během něhož dochází k aktivnímu naslouchání, sdílení informací, vedení dialogu a hledání řešení.
- b. **Pedagogizace prostředí.** Metoda organizace prostředí v sociálně pedagogické praxi je založena na přesvědčení, že prostředí, ve kterém jedinec žije a působí, hraje klíčovou roli při formování jeho chování, postojů a možností rozvoje. Cílem této metody je aktivně formovat prostředí tak, aby podporovalo pozitivní změny, učení a rozvoj jednotlivců nebo skupin. Hraje zde roli podnětnost prostředí, ve kterém se pohybujeme, jeho estetická, ale i např. velikost skupin žáků ve výchovně vzdělávacím procesu.
- c. **Práce se skupinou.** Zahrnuje systematickou interakci s jednotlivci ve skupinovém prostředí za účelem podpory, rozvoje sociálních dovedností, komunikace a vzájemného učení. Charakterizuje ji koordinovaný a plánovaný přístup k práci s více jedinci najednou, přičemž je důraz kladen na vzájemnou interakci a podporu mezi členy skupiny. Tato metoda také využívá skupinové mínění jako důležitý výchovný prostředek.
- d. **Metody situační.** Tyto metody jsou založeny na interakci s žáky v reálných životních situacích a prostředích. Díky praktickému zapojení se do hledání postupů a řešení situací umožňují tyto metody žákům učit se prostřednictvím konkrétních zkušeností (Kraus, 2008, s. 177-178). Jako příklad situačních metod můžeme uvést metodu rozboru situace a řešení konfliktní situace (Zormanová, 2012, s. 208).
- e. **Metody inscenační.** Využívají inscenaci, tedy ztvárnění určité situace, události nebo tématu za účelem učení, komunikace a interakce mezi účastníky vzdělávacího procesu.

Nejedná se tedy o běžné životní situace, ale situace uměle navozené, při jejichž řešení mají velmi podstatný význam rozhodovací procesy žáků.

- f. **Metoda režimová.** Využívá režim, tedy způsob organizace života v určitém čase a na určitém místě. Režim ve vzdělávací praxi tedy slouží jako rámec pro organizaci a její členy, zahrnuje řízení a efektivní využití času a prostoru, a stanovuje normy chování a interakce, které jsou povinné a zavazující pro všechny účastníky vzdělávacího procesu.
- g. **Metoda animace.** Je založena na podněcování zájmu, aktivní účasti a zapojení žáků do vzdělávacích aktivit prostřednictvím různých kreativních a interaktivních metod. Cílem této metody je podněcovat motivaci k učení, podporovat aktivní angažovanost žáků a posilovat jejich schopnosti kritického myšlení, problémového řešení a tvůrčího myšlení. Důraz je zde kladen na dobrovolnost a vlastní iniciativu.
- h. **Metoda mediace.** Mediace v sociálně pedagogické praxi je proces, ve kterém mediátor (často sociální pedagog) pomáhá jednotlivcům nebo skupinám řešit konflikty, efektivně komunikovat a dosahovat dohodnutých cílů prostřednictvím dialogu a spolupráce. Tato metoda klade důraz na aktivní posilování komunikace, porozumění a spolupráce mezi stranami, které se snaží najít vzájemně uspokojivé řešení svých konfliktů nebo problémů (Kraus, 2008, s. 182-183).

Bakošová (2013) zmiňuje metody s ohledem na klienty, které mohou být aplikovány jak individuálně, tak i skupinově nebo na úrovni právního společenství. Jedná se o následující metody:

- a. **Metoda kompenzace nevhodných podnětů.** Jedná se např. o úpravu fyzického prostředí (hluk, světlo), použití speciálních pomůcek, strukturování činností (přesně daný rozvrh, přestávky) a poskytování alternativních podnětů (např. interaktivní a praktické aktivity).
- b. **Metoda posílení vlastní kompetence.** Zahrnuje aktivity na rozvoj kompetencí, jako jsou např. komunikační schopnosti, kritické myšlení, týmová spolupráce, sebeřízení. Důležitou roli hraje také sebereflexe a oslavování úspěchu.
- c. **Metoda nabídky podnětů vyplývajících z individuálních potřeb.** Na základě diagnostiky žáka jsou učební plány a metody přizpůsobeny individuálním potřebám žáka. Může se jednat např. o obsah učiva, tempo, materiály, technologie, práce na projektech. Zaměřuje se především na silné stránky žáka.

- d. **Metoda plánování pozitivní perspektiv.** Důraz je kladen na pozitivní výhled do budoucnosti. S žákem jsou stanoveny cíle a metody k jejich dosažení. Velmi důležité jsou dovednosti jako vytrvalost, plánování, překonávání překážek a organizace času.
- e. **Metoda výchovného a sociálního poradenství** je zaměřena na poskytování odborné podpory a vedení žákům, kteří čelí osobním, sociálním nebo výchovným problémům. Poradenství zahrnuje rozhovory, aktivní naslouchání, zpětnou vazbu a poskytování podpory, může být jak individuální, tak i skupinové.
- f. **Preventivní metody** jsou souborem strategií a intervencí zaměřených na předcházení problémům a rizikovému chování u žáků. Konkrétně se jedná o vzdělávací programy, školní pravidla, podporu pozitivního chování (odměny, certifikáty, veřejné uznání nebo pozitivní příklady), spolupráci školy a rodiny a nabídku volnočasových aktivit.
- g. **Konzultační činnosti.** Zahrnují poskytování podpory, poradenství a doporučení učitelům, rodičům, žákům a dalším pracovníkům školy.
- h. **Metoda intervence.** Jedná se o cílené zásahy, které mají za cíl řešit konkrétní problémy nebo krizové situace ve školním prostředí. Můžeme hovořit o individuální terapii, skupinovém sezení, behaviorální intervenci, akademické podpoře, změnách ve výukových metodách nebo úpravách školního prostředí. (Bakošová, 2013 [online] in <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika#3>).

Erich Stündl (2009) ve své rigorózní práci předkládá velmi komplexní a ucelený výpis metod sociálně výchovného působení. Metody přímého výchovného působení jsou charakteristické tím, že si žák nebo klient uvědomuje, že na něj sociální pedagog nějakým způsobem vyvíjí tlak, ovlivňuje jej. Může se tedy i postavit do protipozice a intervenci se bránit. V případě nepřímých výchovných metod vychovávaný osobně nepocítuje výrazné usměrňování, a proto není motivován k obraně.

Metody přímého výchovného působení:

- a. **Dotazování.** Cílem je zjistit názor, postoj nebo představu žáka o řešené situaci.
- b. **Ukládání požadavků.** Může být formou rady, doporučení, připomenutí, výzvy, ale i příkazu nebo zákazu.
- c. **Rozhovor.** Viz výše.

- d. **Vysvětlování, objasňování a poskytování informací.** Využívá se zejména při řešení morálních pojmů a zásad. Pro žáky je velmi přínosné důkladné opakování. V případě vysvětlování dokládáme i praktické příklady.
- e. **Metody vyvolávání a tlumení citů.** Snažíme se rozvíjet empatii, soudržnost, obětavost a rozvíjíme citlivost vůči mravním hodnotám.
- f. **Metoda přesvědčování.** Zaměřujeme se na změnu názorů, postojů nebo chování jedinců prostřednictvím sugesce a agitace.
- g. **Dohoda o modifikaci chování.** V praxi sociálního pedagoga se může jednat o vytvoření tzv. Individuálního výchovného programu (zkratka IVýP).
- h. **Podmiňování (odměny a tresty).** Jedná se o udělování odměn za žádoucí chování (hmotných i nehmotných) a trestů za chování nežádoucí (ztráta privilegií, odebrání příjemného podnětu).
- i. **Vyjednávání.** Využitím této metody se snažíme ovlivňovat názory a postoje žáků. Výsledkem vyjednávání je přijetí kompromisu a dohoda.
- j. **Mediace.** Viz výše.

Metody nepřímého výchovného působení:

- a. **Úprava (pedagogizace) prostředí.** Viz výše.
- b. **Metoda příkladu** je založena na principu, že žáci se učí napodobováním a pozorováním chování druhých, zejména pokud jsou tyto osoby vnímány jako vzory nebo autority. Při využití této metody upřednostňujeme pozitivní vzory před negativními.
- c. **Práce se skupinou.** Viz výše.
- d. **Práce s komunitou.** *“Pod pojmem komunitní práce si lze představit přístup k lidem jako proces, který si klade za cíl jejich vlastní aktivizaci, snahu o to, aby se sami postarali o řešení problému nebo navrhování a realizaci konkrétních programů, projektů a opatření směřujících k řešení určitého problému za účasti všech členů komunity”* (cit. Stündl, 2009, s. 117)
- e. **Metoda animace.** Viz výše.

- f. **Brainstorming.** Technika zaměřená na generování nápadů, řešení problémů a podporu inovativního myšlení prostřednictvím otevřené diskuse. Může být využívána např. při hledání řešení problému.
- g. **Hraní rolí a výměna rolí.** Viz inscenační metoda.
- h. **Režimování.** Viz výše.
- i. **Metoda cvičení, výcviku.** Přístup zaměřený na procvičování mravních dovedností nebo činností, aby se dosáhlo jejich automatizace.
- j. **Metody získávání** (očekávání, slib a výstraha, soutěž, závazek) zahrnují různé techniky používané ve vzdělávacím a výchovném procesu, které mají za cíl motivovat žáky, podporovat jejich angažovanost a dosahovat stanovených cílů. Tyto metody využívají psychologických a sociálních principů k posílení pozitivního chování a výkonu.
- k. **Videotrénink** je intervenční metoda využívající videozáznamy k analýze a zlepšování interakcí mezi lidmi, nejčastěji mezi rodiči a dětmi. Interakce jsou nahrávány v přirozeném prostředí, jako je domov, třída nebo pracoviště, aby zachytily autentické chování lidí. Videonahrávka je následně analyzována a jsou z ní vybrány pozitivní momenty, které zachycují vhodnou komunikaci v určitých situacích. Tyto momenty jsou následně s dětmi nebo jejich rodiči diskutovány (Stündl, 2009, s. 87-133).

1.7 Sociální pedagog jako člen školního poradenského pracoviště

Školní poradenské pracoviště (dále jen ŠPP) představuje klíčové centrum podpory a péče na školách, které hraje zásadní roli v celkovém rozvoji žáků a vytváření podpůrného prostředí pro jejich vzdělávání. Toto zařízení nabízí různé formy poradenství, intervenčních služeb a podpory nejenom pro žáky, ale i pro jejich rodiče a pedagogický personál. Hlavním cílem školního poradenského pracoviště je identifikace a řešení potřeb a problémů žáků, podpora jejich emocionálního, sociálního a vzdělávacího rozvoje a prevence možných rizikových situací.

Mezi členy školního poradenského pracoviště dle Knotové (2014, s. 25-62) řadíme výchovného poradce, školního metodika prevence, školního psychologa a speciálního pedagoga. Nutno zmínit, že výchovný poradce a školní metodik prevence tvoří tzv. základní model ŠPP. V současné době se však školy s větším počtem žáků přiklání k tzv. rozšířenému modelu, kde je součástí ŠPP i školní psycholog a speciální pedagog. Dnes se do školního poradenského pracoviště zahrnuje i další odborník, sociální pedagog. Ten svými znalostmi a dovednostmi v

oblasti sociální práce a výchovy, může tým poradenského pracoviště vhodně doplňovat a být prospěšný pro komplexní péči o žáky a jejich rodiny.

ŠPP je důležitým nástrojem v realizaci vyhlášky č. 73/2005 Sb. Vyhláška upravuje vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a mimořádně nadaných. Tato vyhláška definuje, jaké podpůrné a vyrovnávací opatření mají být použity pro tyto žáky, aby byl zajištěn jejich optimální rozvoj a vzdělání. Speciální vzdělávání zahrnuje různé metody, kompenzační a rehabilitační pomůcky, speciální učebnice, individuální vzdělávací plány a další specifické služby. Vyhláška také specifikuje spolupráci mezi školními poradenskými pracovišti a dalšími externími subjekty, jako jsou pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra. Tyto spolupráce zajišťují komplexní podporu a individuální přístup ke každému žákovi dle jeho potřeb (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online], 2024).

Členové školního poradenského pracoviště se pravidelně scházejí, aby diskutovali a konzultovali řešené případy v rámci školy. Tyto schůzky umožňují efektivní týmovou spolupráci a výměnu informací mezi všemi odborníky zapojenými do podpory žáků. Během těchto setkání se věnují plánování preventivních a intervenčních opatření, analýze školního a třídního klimatu a nastavování strategií pro zlepšení vzdělávacího prostředí. Kromě pravidelných schůzek se členové školního poradenského pracoviště také účastní výchovných komisí a případových konferencí, kde spolupracují s rodiči, učiteli a externími odborníky na řešení individuálních případů žáků (Asociace sociálních pedagogů [online], 2023).

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Tato část práce je věnována praktickému uplatnění sociálního pedagoga na konkrétní základní škole s důrazem na jeho začlenění do školního poradenského pracoviště. Případová studie školního poradenského pracoviště doplněná o doporučení k činnostem nově zavedené pozice sociálního pedagoga je vypracována na základě rozhovorů s klíčovými aktéry školního prostředí, včetně ředitelky školy, výchovné poradkyně, speciální pedagožky, metodičky prevence a několika učitelů. Významným zdrojem pro studii mi byly také oficiální dokumenty školy – výroční zpráva a minimální preventivní program. Cílem této metodiky je poskytnout návrh, který bude přizpůsoben specifickým potřebám a situaci této konkrétní školy, a který umožní účinnější řešení rizikového chování žáků.

Nejprve krátce představím danou základní školu a její školní poradenské pracoviště, přičemž detailně popíšu rozdělení činností mezi jednotlivými členy týmu. Následně se zaměřím na analýzu výskytu rizikového chování ve školním roce 2023/2024 s cílem získat komplexní přehled o aktuálních výzvách a potřebách.

Poté se budu zabývat implementací pozice sociálního pedagoga na danou základní školu. Tato část zahrnuje popis činností, které sociální pedagog bude vykonávat, včetně metod jeho práce, které bude používat k identifikaci a řešení rizikového chování žáků. Dále se zaměřím na to, jak může sociální pedagog posílit ŠPP a zlepšit jeho efektivitu při podpoře žáků a celkovém rozvoji školní komunity.

2.1 Informace o škole

Základní škola Mladá Boleslav, známá také jako 5.ZŠ nebo “pětka”, se pyšní vzdělávacím programem „Škola plná pohybu“. Tento program klade důraz na pohybové aktivity jako nedílnou součást každodenní výuky, což podporuje nejen akademický rozvoj žáků, ale i jejich fyzickou kondici a celkové zdraví. Škola nabízí vzdělávání pro děti od 1. do 9. ročníku a momentálně ji navštěvuje 520 žáků.

Pedagogický sbor tvoří 56 kvalifikovaných učitelů, kteří jsou podporováni 16 asistenty pedagoga. Tento tým zajišťuje kvalitní a inkluzivní vzdělávání přizpůsobené individuálním potřebám všech žáků. Učitelé a asistenti společně pracují na vytváření příznivého a podpůrného školního prostředí, které motivuje žáky k dosažení jejich maximálního potenciálu.

Škola také poskytuje širokou škálu mimoškolních aktivit. Školní družina, kterou vede osm vychovatelek, nabízí mladším žákům bezpečné a stimulující prostředí před vyučováním i po jeho skončení. Školní klub, v němž působí dva vychovatelé a dvě vychovatelky, poskytuje žákům prostor pro volnočasové aktivity a rozvoj jejich zájmů a dovedností.

Pro zajištění hladkého chodu školy se stará jedenáct správních zaměstnanců, kteří podporují učitelský sbor a zajišťují všechny potřebné administrativní a provozní záležitosti.

Důležitou součástí školy je ŠPP, které tvoří výchovná poradkyně, metodička prevence a speciální pedagožka. Tento tým odborníků se zaměřuje na poskytování podpory žákům v oblasti vzdělávacích potřeb, prevenci rizikového chování a řešení individuálních problémů. Na škole rovněž funguje aktivní školní parlament, který podporuje zapojení žáků do rozhodování ve věcech školy a zlepšuje komunikaci mezi žáky, učiteli a vedením školy.

2.1.1 Školní poradenské pracoviště

Jak jsem již uvedla v předchozím odstavci, v současném školním roce (2023/2024) ŠPP tvoří výchovná poradkyně, metodička prevence a speciální pedagožka.

Výchovná poradkyně je zároveň zástupkyní ředitelky a na této pozici funguje již 20 let. Má tedy velmi bohaté zkušenosti při řešení rizikového chování žáků na základní škole a také jako vedoucí školního poradenského pracoviště. V současné době poskytuje kariérové poradenství, řeší výukové a výchovné problémy žáků, účastní se výchovných komisí, poskytuje konzultace a podporu pedagogům při řešení výukových a výchovných problémů s žáky, tvoří a realizuje individuální vzdělávací plány, nabízí poradenství rodičům žáků a spolupracuje s externími organizacemi, jako jsou např. OSPOD, PPP, PČR, SVP aj.

Školní metodička prevence (ŠMP) je v současné době na mateřské dovolené. Některé administrativní činnosti vykonává z domu, ale všechny ostatní činnosti za ni pro tuto chvíli převzala výchovná poradkyně a speciální pedagožka. V případě běžného fungování ŠMP (jak tomu bylo ještě před koncem pololetí) její práce zahrnuje tvorbu minimálního preventivního programu, který slouží jako základní rámec pro všechny preventivní aktivity školy. Kromě toho

zajišťuje objednávku a organizaci různých preventivních programů, které mohou zahrnovat workshopy, přednášky a další vzdělávací akce zaměřené na prevenci rizikového chování. Metodička také monitoruje a vyhodnocuje rizikové chování žáků, aby mohla včas identifikovat a řešit potenciální problémy. Součástí její práce je i shánění grantů na primární prevenci, což zahrnuje vyhledávání a podávání žádostí o finanční podporu na projekty, které mají za cíl předcházet nežádoucím jevům mezi žáky.

Speciální pedagožka, která zde působí od září 2023, vykonává řadu klíčových činností zaměřených na podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP). Mezi její hlavní úkoly patří diagnostika, identifikace a posouzení žáků s těmito potřebami, což zahrnuje podrobné hodnocení a zjišťování individuálních vzdělávacích a podpůrných potřeb. Na základě těchto zjištění vytváří, realizuje a vyhodnocuje individuální vzdělávací programy (dále jen IVP), které jsou přizpůsobeny specifickým požadavkům každého žáka. Speciální pedagožka také poskytuje individuální speciálně pedagogickou péči a vede terapeutické činnosti, jako je logopedie a ergoterapie, jak individuálně, tak i ve skupinách. Důležitou součástí její práce je také úzká spolupráce s rodiči a učiteli, kterým poskytuje poradenství a podporu, aby společně zajistili co nejlepší vzdělávací podmínky pro žáky.

2.1.2 Výskyt rizikového chování na škole

V této kapitole poskytnu podrobný přehled konkrétních případů rizikového chování, které byly na škole v průběhu školního roku 2023/2024 zaznamenány a řešeny včetně jejich frekvence a závažnosti. V následující tabulce jsou uvedeny konkrétní případy rizikového chování, které se v průběhu školního roku vyskytly, včetně podrobností o jejich charakteru, okolnostech a přijatých opatřeních. Tento přehled může sloužit jako důležitý nástroj pro efektivní plánování a implementaci preventivních strategií na naší škole.

Tabulka č. 1 - Výčet rizikového chování na základní škole ve školním roce 2023/2024

Rizikový jev	Popis	Počet případů	Přijatá opatření
Návykové látky	Užívání a prodej nelegálních drog (marihuana)	4	Spolupráce s rodiči, kázeňská opatření
Poruchy příjmu potravy	Problémy s příjmem potravy (anorexie, bulimie)	2	Individuální podpora, spolupráce s rodiči a psychiatrem
Alkohol	Konzumace alkoholu	2	Spolupráce s rodiči
Šikana	Fyzické a psychické ubližování mezi žáky	4	Individuální pohovory, spolupráce s rodiči, třídní intervence
Kyberšikana	Ubližování prostřednictvím digitálních technologií (přes Whatsapp)	2	Individuální pohovory, spolupráce s rodiči, třídní intervence
Vandalismus	Poškození školního majetku (pomalované záchody, rozbité skříňky v šatně)	6	Opravy a náhrady škod, pohovory s rodiči a žáky, kázeňská opatření
Záškoláctví	Jednorázově i opakovaně neomluvené absence	8	Setkání s rodiči, výchovná komise, kázeňská opatření, ve dvou případech řešeno s OSPOD

Krádeže	Odcizení koloběžky	2	Oznámení rodičům, kázeňská opatření
Tabák	Kouření cigaret, nikotinové sáčky, vaping	9	Spolupráce s rodiči, kázeňská opatření
Násilí	Fyzická agrese vůči spolužákovi	2	Individuální rozhovory, spolupráce s třídním učitelem a intervence ve třídě
Netolismus	Závislost na mobilních hrách	3	Spolupráce s rodiči a externí psycholožkou
Sebepoškozování	Úmyslné poškozování vlastního těla - řezy na rukách a nohách	1	Intervence, spolupráce s rodiči a psychiatrem
Duševní onemocnění (psychická krize)	Projevy duševních onemocnění nebo krizí (manipulativní chování, deprese v souvislosti s genderem, úzkosti)	4	Spolupráce s externí psycholožkou a psychiatrem, individuální podpora, spolupráce s rodiči
Sebevražedné chování	Myšlenky na sebevraždu	1	Intervence, spolupráce s rodiči a psychiatrem

Zdroj: vlastní

Výše zmíněný výčet rizikového chování poukazuje pouze na případy, které byly aktivně řešeny. V případě konzumace alkoholu a tabákových výrobků je případů reálně mnohem více, ale často se nepodařilo rizikové chování prokázat. V případě tabákových výrobků jsou nejčastějším problémem nikotinové sáčky, které mají žáci v malých krabičkách, popř. je nosí v kapsách, tudíž jim nelze prokázat, že s nimi odcházejí na toaletu nebo že je mají v danou chvíli v ústech.

Všechny výše zmíněné případy rizikového chování byly a jsou systematicky řešeny třídními učiteli ve spolupráci s výchovnou poradkyní a ředitelkou školy. Třídní učitelé většinou jako první zjišťují daný problém, ať už pozorováním nebo přímo od žáků, zatímco výchovná poradkyně následně poskytuje odborné poradenství a podporu při navrhování a implementaci preventivních a nápravných opatření. Ředitelka školy zajišťuje dodržování veškerých postupů v rámci školního řádu a s výchovnou poradkyní často jednotlivé případy konzultují.

2.1.3 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Kapitola poskytuje komplexní přehled o počtech a podpůrných opatřeních pro žáky, kteří vyžadují speciální vzdělávací přístup. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami představují velmi různorodou skupinu, která zahrnuje děti se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním. Speciální pedagožka v součinnosti s výchovnou poradkyní a třídními učiteli vytváří pro tyto žáky individuální vzdělávací plány a poskytuje předmět speciálně pedagogické péče tak, aby v maximální možné míře zajistila adekvátní podporu pro rozvoj a vzdělávací úspěch daných žáků.

Tabulka v této kapitole uvádí počty těchto žáků, zahrnující počet individuálních vzdělávacích plánů, předmět speciálně pedagogické péče a stupně podpory, které jsou jim poskytovány.

Tabulka č. 2 - Přehled žáků s podporou

	počet
Žáci s podporou	57
- předmět speciálně pedagogické péče	16
- individuální vzdělávací plán	9
- 1. stupeň podpory	2
- 2. stupeň podpory	36
- 3. stupeň podpory	19

Zdroj: vlastní

Z celkového počtu 520 žáků je tedy celkem necelých 11 % žáků s potřebou podpůrných opatření. V případě prvního stupně podpory úpravy zahrnují nejčastěji diferenciaci výuky (metody výuky a tempo), úpravu hodnocení (slovní hodnocení, více času na plnění úkolů) a úpravu prostředí (omezení rušivých elementů). V druhém stupni podpory mají žáci navíc

přístup k speciálním pomůckám, někteří mají k dispozici asistenta pedagoga a je jim poskytnuta speciální pedagogická péče (např. ve formě logopedie, ergoterapie). Žáci s třetím stupněm podpory vyžadují intenzivní a specializovanou podporu asistenta pedagoga a speciálního pedagoga. Veškeré prostorové úpravy a úpravy vyučování, hodnocení atd. mohou být mnohem markatnější než v předchozích stupních.

2.2 Sociální pedagog jako zaměstnanec školy

V této kapitole se budu věnovat zařazení sociálního pedagoga do ŠPP a zkoumat jeho roli a činnosti v rámci školního prostředí. Na základě rozhovorů s ředitelkou školy, výchovnou poradkyní, speciální pedagožkou, školní metodičkou prevence a několika učiteli tato kapitola poskytuje ucelený pohled na to, jak může sociální pedagog přispívat k podpoře žáků a učitelů a celkovému zlepšení školního klimatu. Jedná se o tzv. "zakázku školy", což znamená, že veškeré informace a doporučení jsou založeny na reálných potřebách a zkušenostech konkrétní školy.

2.2.1 Doporučení pro konkrétní činnosti sociálního pedagoga

Vzhledem k výstupům z rozhovorů a výčtu činností výchovné poradkyně, metodičky prevence a speciální pedagožky navrhuji pro sociálního pedagoga následující činnosti:

a. Poradenství a konzultace

Zahrnuje individuální poradenství žákům a jejich zákonným zástupcům, učitelům a ostatním zaměstnancům školy a sociálně právní poradenství.

Konkrétně poskytuje sociální pedagog individuální konzultace žákům řešícím osobní a sociální problémy, které ovlivňují jejich školní výkon a pohodu. Poskytuje podporu žákům s problémy s chováním, emocionálními obtížemi nebo žákům v krizových situacích. Zabývá se také žáky vyloučenými z kolektivu - takový problém se vyskytuje především u nově přichozích žáků v 6. ročnících. V rámci školy hovoříme o práci s přibližně 30 žáky spadajícími do výše zmíněných kategorií, z nichž přibližně polovina vyžaduje okamžitou intervenci a dlouhodobou systematickou podporu.

U výše zmíněných případů sociální pedagog úzce spolupracuje také se zákonnými zástupci žáků, poskytuje jim sociálně právní poradenství a podporu při řešení tíživých a nepříjemných situací.

Sociální pedagog poskytuje individuální konzultace pedagogům, během kterých nabízí odborné rady a strategie pro efektivní řešení problémových situací ve třídě. Kromě toho sociální pedagog asistuje pedagogům při komunikaci s externími organizacemi, jako je např. OSPOD nebo neziskovými organizacemi poskytujícími pomoc rodinám s dětmi (např. Oblastní Charita, nízkoprahové kluby).

Sociální pedagog při realizaci poradenství a konzultací začíná identifikací potřeb žáků prostřednictvím rozhovorů, pozorování a spolupráce s učiteli a rodiči. Následně vyhodnocuje situaci a vytváří individuální plány podpory zaměřené na řešení problémů. Pokrok žáků pravidelně monitoruje a vyhodnocuje a v případě potřeby plány podpory upravuje a aktualizuje.

b. Řešení rizikového chování

Sociální pedagog provádí monitoring, depistáž a přímo řeší výskyt rizikového chování mezi žáky. Aktivně sleduje chování žáků během školního dne (především o přestávkách), identifikuje varovné signály a analyzuje situace, které mohou vést k nějakým formám rizikového chování. Plánuje a realizuje intervence zaměřené na prevenci a řešení těchto problémů, včetně individuálního poradenství a skupinových sezení, organizuje setkání se zákonnými zástupci a v případě potřeby jednotlivé případy konzultuje s vedením školy a popř. i externími organizacemi a institucemi.

Ve spolupráci s metodičkou prevence vyhodnocuje aktuální potřeby v oblasti programů primární prevence a podílí se na jejich realizaci.

Při výskytu rizikového chování na základní škole sociální pedagog nejprve provede důkladnou analýzu situace prostřednictvím rozhovorů s žákem, učiteli a případně rodiči, aby získal kompletní obraz o problému. Identifikuje konkrétní rizikové faktory a mapuje jejich dopad na žáka a školní prostředí. Poté navrhne a realizuje cílené intervence, jako jsou individuální konzultace, krizové intervence a preventivní programy. Své postupy a návrhy konzultuje se ŠPP. Informuje a zapojuje rodiče do řešení situace a zajišťuje, aby byla dodržena vhodná opatření pro ochranu a podporu žáka. Pravidelně sleduje vývoj situace, upravuje strategie podle potřeby a udržuje důkladnou dokumentaci o všech krocích a opatřeních.

c. Dlouhodobá péče o žáky a jejich rodiny

Sociální pedagog dlouhodobě spolupracuje s žáky v případě opakovaného výskytu rizikového chování, s žáky sociálně znevýhodněnými, s nízkou studijní motivací a problémy se školní

docházkou. Úzce a dlouhodobě spolupracuje s rodinami žáků a poskytuje jim podpůrné služby, které zahrnují terénní práci, konzultace a poradenství.

Terénní práce je často využívána u žáků s rodinnými problémy, a především u žáků s velmi nízkou školní docházkou. Např. v případě opětovného chybění žáka ve škole sociální pedagog po vyčerpání ostatních možností navštíví žáka a jeho rodiče v místě bydliště, zjistí situaci a následně navrhne možnosti vhodné intervence. Z toho vyplývá, že návštěva rodiny v místě bydliště (samozřejmě pokud to rodina přímo nevyžaduje), je až okrajovým řešením v případech, kdy rodiče např. nejsou ochotni se školou spolupracovat. Sociální pedagog může rodinu také navštívit ve spolupráci s OSPOD nebo Kurátorem pro děti a mládež.

d. Vytváření Individuálního výchovného programu

Sociální pedagog pomáhá žákům, u kterých se vyskytla nějaká z forem rizikového chování, vytvořit tzv. Individuální výchovný program (dále IVÝP). Jedná se o dohodu uzavřenou mezi žákem, rodiči a školou a je využíván v případech, u nichž se opakovaně vyskytují výchovné problémy, přestupky proti školnímu řádu nebo pravidlům třídy, které negativně ovlivňují vzdělávací proces jak samotných žáků, tak celé třídy. IVÝP se vytváří v situacích, kdy běžná opatření nevedou ke zlepšení. Obsahuje konkrétní a reálné úkoly a závazky pro školu, rodiče i samotného žáka. Jde o formu spolupráce mezi školou, žákem, rodičem a případně dalšími zainteresovanými stranami, jejímž cílem je odstranit rizikové chování žáka a předejít negativním důsledkům tohoto chování. Sociální pedagog se podílí nejen na vytváření IVÝP, ale také kontroluje jeho dodržování prostřednictvím pravidelných schůzek s žákem, a nakonec jej společně s ním vyhodnocuje.

IVÝP je velmi efektivním nástrojem řešení problémů, jelikož podporuje spolupráci žáků, rodičů a školy a motivuje žáka k přemýšlení nad problémem a v hledání vhodného řešení své situace. Výchovná poradkyně i paní ředitelka se domnívají, že by se jednalo o velmi vhodný nástroj před potenciálním udělením kázeňských trestů.

Při tvorbě IVÝP pedagog nejprve provede detailní diagnostiku žáka, která zahrnuje rozhovory s žákem, učiteli a rodiči, pozorování a analýzu školních výsledků a chování. Identifikuje specifické potřeby, problémy a silné stránky žáka. Na základě těchto informací s žákem společně vytvoří IVÝP a s výsledkem seznámí jeho ŠPP, zainteresované učitele a rodiče žáka. Po schválení programu všemi zúčastněnými stranami pedagog zajišťuje jeho realizaci, průběžně sleduje pokrok a pravidelně hodnotí efektivitu opatření a podle potřeby program společně s žákem upravuje.

e. Koordinace žákovského parlamentu

Na škole velmi dobře funguje školní parlament, jehož zástupci z jednotlivých tříd se scházejí každý pátek ráno před vyučováním a společně vymýšlejí strategie pro zlepšení fungování školy.

Sociální pedagog poskytuje strukturu, podporu a vedení, které pomáhají žákům efektivně pracovat na společných cílech. Konkrétní činnosti v rámci školního parlamentu zahrnují organizaci voleb do školního parlamentu (vždy v září), vedení schůzek, poskytování podpory a vedení členům parlamentu ve vykonávání jejich rolí, zajištění efektivní komunikace mezi školním parlamentem, žáky a učiteli, pravidelné hodnocení činnosti školního parlamentu a poskytování zpětné vazby o fungování parlamentu. V případě organizace akcí školním parlamentem (např. volby do školního parlamentu, sběr odpadků v okolí školy, sportovní dny a soutěže) je sociální pedagog nápomocen při plánování a organizaci těchto akcí.

Koordinátor školního parlamentu tedy zajišťuje pravidelné schůzky v pátek ráno od 7:30 hod., kde se scházejí zástupci tříd a diskutují o aktuálních problémech a nápadech na zlepšení školního prostředí. Vždy přijde s aktuálním tématem k řešení, popř. nechá žáky, aby téma navrhli. Moderuje diskuse a dbá na to, aby každý měl možnost vyjádřit svůj názor. Při každém setkání parlamentu si vede poznámky, a to nejdůležitější vždy komunikuje s ředitelkou školy či výchovnou poradkyní.

f. Předmět speciálně pedagogické péče

Ve spolupráci se speciální pedagožkou se sociální pedagog podílí na doučování žáků v rámci předmětu speciálně pedagogické péče, tzn. vykonává přímou pedagogickou činnost. Doučování může být cíleno na konkrétní předmět nebo může mít i formu individuálního nebo skupinového sezení zaměřeného na rozvoj sociálních, emocionálních a komunikačních dovedností.

Sociální pedagog také pečuje o žáky-cizince, u kterých nejprve provádí vstupní rozhovory a diagnostiku, aby zjistil jejich individuální potřeby a úroveň integrace. Zajišťuje pravidelné doučování českého jazyka (u nově přichozích žáků je doučování českého jazyka nadřazeno nad výuku ostatních předmětů – sociální pedagog s žákem intenzivně pracuje na základech češtiny několikrát týdně dle svých časových možností), aby usnadnil jejich adaptaci. Poskytuje pravidelnou psychickou podporu žákovi-cizinci i jeho rodičům formou individuálních konzultací a pomáhá stres a případné trauma spojené s migrací. Aktivně spolupracuje s třídním kolektivem na vytváření inkluzivního prostředí, například organizováním workshopů a aktivit zaměřených na vzájemné poznávání a rozvoj empatie mezi žáky. Zapojí rodiče cizinců do

školního dění prostřednictvím pravidelných setkání a informačních schůzek, aby podpořil jejich spolupráci se školou.

Sociální pedagog také koordinuje institut tzv. "záchytky". Záchytky představuje individuální práci s žáky, kteří velmi výrazně narušují vyučovací hodiny. Na fungování záchytky se podílejí především asistenti pedagoga a školní asistenti. Sociální pedagog s nimi na začátku školního roku vytvoří rozvrh práce, kdy musí být pro potřeby záchytky k dispozici (každý den od 1. do 5. vyučovací hodiny). Asistent nebo sociální pedagog následně v případě potřeby (většinou učitelé volají na mobil) osobně vyzvedne žáka ve třídě s připravenými úkoly k individuální práci, a odvede jej na klidné místo, kde s ním pracuje až do konce hodiny. Sociální pedagog zajišťuje komunikaci mezi učiteli a asistenty, metodicky asistenty podporuje a případně sám poskytuje podporu při individuální práci žáků.

g. Aktivní trávení přestávek s žáky.

Na škole fungují každou přestávku dozory, které jsou rozděleny na 4 patra a vykonávají je především asistenti pedagoga nebo učitelé. Sociální pedagog nevykonává dozory jako takové, ale využívá přestávky k navázání kontaktu s žáky. Pohybuje se o přestávkách po škole, nahlíží do tříd, komunikuje s žáky, nabízí jim různé možnosti trávení přestávek (v každé třídě je dostupných mnoho karetních nebo deskových her, může nabízet i různé kreativní činnosti nebo sociální hry). Při těchto činnostech monitoruje okolní dění a soustředí se na různé projevy rizikového chování, může také aktivně řešit vyvstalé konflikty ihned na místě.

h. Krizová intervence

Vzhledem k absenci školního psychologa škola potřebuje někoho, kdo je první linií podpory pro žáky, kteří se ocitli v náhlé nebo závažné krizi. Nejčastěji jsou to situace, jako např. rodinné problémy, náhlé ztráty, šikana, nebo akutní emoční potíže (úzkosti, panické ataky). V současné době tyto akutní problémy řeší především učitelé a výchovná poradkyně, nicméně z jejich vyjádření vyplývá, že by byli rádi za vyškoleného člověka v technikách krizové intervence.

Při řešení krizové situace sociální pedagog nejprve rychle a klidně zhodnotí situaci, aby identifikoval povahu a rozsah problému. Okamžitě zajistí bezpečnost všech zúčastněných a poskytne první pomoc osobám v krizovém stavu. Poté informuje vedení školy a případně další relevantní osoby, jako jsou např. rodiče. Pravidelně monitoruje stav žáků a dalších osob zasažených krizí a přizpůsobuje intervence podle aktuálních potřeb. Po odeznění akutní fáze krize se zaměřuje na dlouhodobou podporu, prevenci a zajištění, aby byly vypracovány a

implementovány plány pro případné budoucí krizové situace. Vede důkladnou dokumentaci o průběhu a řešení krize a následně provádí analýzu a evaluaci celé situace.

i. Šetření školního klimatu a sociometrie

Jednou za 4 roky probíhá na škole komplexní šetření školního klimatu. Sociální pedagog ve spolupráci s výchovnou poradkyní toto šetření organizuje, vyhodnocuje a následně navrhuje a realizuje opatření.

Samostatným úkolem sociálního pedagoga je plánování a příprava šetření (stanovení cílů a časového rámce), distribuce standardizovaného dotazníku mezi žáky 2. stupně a učitele (dotazník je dostupný v příloze 1) a následná analýza a zpracování získaných dat. Ve spolupráci s výchovnou poradkyní a ředitelkou školy diskutuje výsledky a společně navrhnou konkrétní opatření.

Výsledky školního klimatu sociální pedagog následně distribuuje mezi učitele a skrze školní parlament i mezi žáky.

Sociální pedagog se také ve spolupráci s externím psychologem podílí na provádění sociometrie v jednotlivých třídách. Každý rok probíhá šetření v 6. a 8. třídách, v ostatních třídách jednou za 2 roky nebo dle aktuální potřeby a situace. Úkoly a postup jsou zde identické, jako u šetření školního klimatu s tím rozdílem, že výsledek sociometrického šetření je cíleně distribuován pouze třídním učitelům, se kterými jsou následně navržena vhodná opatření. Při šetření vztahů ve třídě jsou nejčastěji využívány tzv. "duchové" nebo dotazník B-3 (oba viz příloha 2).

j. Účast na zasedání ŠPP

Sociální pedagog se pravidelně účastní zasedání poradenského pracoviště, kde se projednávají aktuální případy, plánují intervence a hodnotí efektivitu poskytovaných služeb. Pravidelným setkáváním je myšleno setkání každou středu na přibližně 60 minut. Středa je vybrána proto, že je to den uprostřed týdne a časový rámec 60 minut je z předchozích zkušeností minimální čas, aby během zasedání zaznělo vše důležité a mělo to tak kýžený efekt. Bezesporu největší výhodou pravidelného zasedání je udržení si přehledu o dění na škole a interdisciplinární přístup k řešení problémů.

Součástí práce sociálního pedagoga je také účast na výchovných komisích. Sociální pedagog připravuje podklady pro výchovnou komisi a přináší do ní odborný pohled na sociální a

emocionální aspekty chování žáků, což je nezbytné pro komplexní posouzení situace a nalezení účinných řešení.

k. Spolupráce s institucemi

Tato spolupráce zahrnuje spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou v Mladé Boleslavi, OSPODem, PČR, SVP, místními neziskovými organizacemi, zdravotnickými zařízeními a krizovými centry (kompletní seznam sociálních služeb dostupných v Mladé Boleslavi viz příloha 3). Sociální pedagog iniciuje setkání s těmito organizacemi a předává jim potřebné informace a podklady. Stejně tak zajišťuje, aby žáci a jejich rodiny měli přístup takovým odborným službám, které jim škola nemůže přímo poskytnout. Tyto služby zahrnují např. síť psychologů a psychiatrů, terapeutů, právníků a advokátů a dalších pomáhajících profesí.

l. Znalost informačních zdrojů

Pro sociálního pedagoga je zásadní mít důkladnou znalost dostupných informačních zdrojů, jako jsou metodiky a relevantní webové stránky, které poskytují aktuální a ověřené informace. Tento aspekt není povinností přímo stanovenou školou, ale sama, jako autorka práce a sociální pedagožka, jej považuje za velmi důležitý. Ve chvíli, kdy bych začínala pracovat jako sociální pedagožka, by mi byly takové zdroje nesmírně užitečné pro orientaci v problematice, hledání osvědčených postupů a neustálé zlepšování své praxe. Díky přístupu k těmto zdrojům bych byla schopna efektivněji reagovat na potřeby žáků i pedagogů a poskytovat kvalifikovanou podporu v různých situacích. Níže v tabulce je uvedeno několik online zdrojů, které mohou být pro praxi užitečné:

Tabulka č. 3 – Přehled online zdrojů pro práci sociálního pedagoga

Název	Zdroj
Asociace sociálních pedagogů (ASOCP)	https://asocp.cz/
Metodika sociálně pedagogické poradny	https://drive.google.com/file/d/12rDcB-KS-0ZBaJrEojVGcUTftLIdGf4P/view
Metodika pro školní sociální pedagogy	https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_soc_ped_komplet_final.pdf
Časopis Sociální pedagogika	https://soced.cz/cs/uvod/

Zdroj: vlastní

Na webových stránkách **Asociace sociálních pedagogů** lze najít mnoho užitečných informací a rad pro sociální pedagogy, kteří působí na základních školách. Stránky poskytují podrobný přehled o tom, co obnáší práce sociálního pedagoga na základní škole. Najdete zde např. praktické příklady a zkušenosti z praxe sociálních pedagogů, stránky také informují o různých projektech zaměřených na podporu a zkvalitnění práce sociálních pedagogů. Asociace mimo jiné organizuje metodická setkání a workshopy, kde sociální pedagogové mohou sdílet své zkušenosti a získat nové poznatky a inspirace.

Metodika sociálně pedagogické poradny je materiál určený pro začínající sociální pedagogy na základních a středních školách, pracovníky školních poradenských pracovišť a odbornou veřejnost. Obsahuje rady a tipy na řešení konkrétních situací, se kterými se mohou při své práci setkat. Metodika nabízí inspiraci a konkrétní postupy pro různé činnosti, které sociální pedagog při své práci vykonává.

Metodika pro školní sociální pedagogy obsahuje teoretické i praktické poznatky o roli sociálního pedagoga a jeho začlenění do školního prostředí. Metodika obsahuje teoretické rámce a praktické zkušenosti získané ze školní praxe. Popisuje, jak sociální pedagogové spolupracují se školním poradenským pracovištěm, reflektuje spolupráci s rodinami žáků a dalšími institucemi a dokumentuje přínosy a dopady zavedení pozice sociálního pedagoga ve školách. Metodika je velmi komplexní a slouží jako návod pro sociální pedagogy, kteří pracují na základních školách.

Časopis Sociální pedagogika se zaměřuje na teoretické a empirické studie, recenze knih a informace o vědeckých aktivitách v oblasti sociální pedagogiky. Publikuje příspěvky, které se týkají historie, současnosti a perspektiv sociální pedagogiky. Časopis také poskytuje platformu pro diskusi a sdílení zkušeností mezi odborníky v oboru. Vydává ho Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně ve spolupráci s Masarykovou univerzitou v Brně.

V tabulce níže je uveden kompletní přehled činností sociálního pedagoga na vybrané základní škole, včetně jejich specifikace.

Tabulka č. 4 - Přehled navrhovaných činností sociálního pedagoga na vybrané základní škole

Činnost	Specifikace činností
---------	----------------------

Poradenství a konzultace	poradenství, konzultace a sociálně-právní poradenství žákům, rodičům a pedagogům
Řešení rizikového chování	monitoring, depistáž, intervence, poradenství, komunikace s rodiči
Dlouhodobá péče o žáky a jejich rodiny	terénní práce, konzultace, poradenství
Vytváření IVýP	Uzavření dohody, kontrola dodržování dohodnutých pravidel, vyhodnocení
Koordinace školního parlamentu	Vedení školního parlamentu na pravidelných schůzkách, poskytování podpory členům parlamentu, zajištění komunikace, poskytování zpětné vazby, hodnocení činnosti
Předmět speciálně pedagogické péče	doučování, sezení zaměřená na rozvoj sociálních, emocionálních a komunikačních dovedností, koordinace záchytky
Aktivní trávení přestávek s žáky	komunikace s žáky, nabídka činností na přestávky, monitoring
Krizová intervence	intervence, poskytnutí první pomoci
Šetření školního klimatu a sociometrie	plánování a příprava šetření, distribuce dotazníků, analýza a zpracování dat
Účast na zasedání ŠPP	projednávání aktuálních případů, plánování intervencí, hodnocení efektivity poskytovaných služeb, příprava podkladů pro výchovné komise, účast na výchovných komisích
Spolupráce s institucemi	spolupráce s PPP, OSPOD, PČR, SVP, neziskovými organizacemi, zdravotnickými zařízeními a krizovými centry, psychology, psychiatry, terapeuti, právníky a advokáty atd.

Znalost informačních zdrojů	vzdělávání se v oblasti sociální pedagogiky, hledání trendů a perspektiv
-----------------------------	--

Zdroj: vlastní

3 ZÁVĚR

Profese sociálního pedagoga na základních školách je dnes více než kdy jindy klíčová pro vytváření podporujícího a bezpečného školního prostředí. Současná situace, kdy sociální pedagogové nejsou legislativně zakotveni ve školském zákoně, přináší řadu problémů, které negativně ovlivňují jak kvalitu jejich práce, tak stabilitu jejich zaměstnání. Nedostatečná legislativní úprava a nestabilní financování jsou hlavními překážkami, které brání plnému využití potenciálu této důležité profese.

Nedostatečné legislativní zakotvení profese sociálního pedagoga znamená, že jejich role, kompetence a právní postavení nejsou jasně definovány. To vede k různým interpretacím a aplikacím jejich práce na jednotlivých školách, což může způsobit nejistotu a neefektivitu v jejich činnosti. Sociální pedagogové často vykonávají nejen poradenskou činnost, ale také přímou pedagogickou činnost, která je nezbytná pro komplexní podporu žáků. Proto by měli být zahrnuti do školského zákona, což by poskytlo potřebný rámec pro jejich práci a zlepšilo jejich postavení ve školním systému.

Financování sociálních pedagogů je další kritickou oblastí. Školy často získávají prostředky na zaměstnání sociálních pedagogů prostřednictvím různých projektových šablon nebo z prostředků zřizovatelů. Tento způsob financování je však nestabilní a může vést k situacím, kdy školy nemají prostředky na zaplacení sociálního pedagoga během prázdnin nebo nemohou obnovit jeho pracovní poměr na začátku školního roku. Tato nejistota ohrožuje kontinuitu a kvalitu služeb poskytovaných sociálními pedagogy, což může mít negativní dopad na celkové školní klima a podporu žáků.

Z této práce vyplývá několik zásadních závěrů. Především je zřejmé, že sociální pedagog je velmi potřebný odborník na základních školách. Jeho práce zahrnuje nejen podporu žáků při zvládání osobních a sociálních výzev, ale také prevenci rizikového chování a vytváření pozitivního školního klimatu. Sociální pedagogové jsou klíčovými partnery učitelů a ostatních členů školního poradenského pracoviště, což zvyšuje efektivitu celého týmu.

Pandemie Covid-19 výrazně proměnila chování a potřeby žáků. Zvýšil se výskyt sociálních a emocionálních problémů, které vyžadují odbornou intervenci. Sociální pedagogové mají v tomto kontextu nezastupitelnou roli, protože jsou schopni poskytovat podporu a intervence přizpůsobené aktuálním potřebám žáků. Tento vývoj zvyšuje důležitost zařazení dalšího

odborníka do školního poradenského pracoviště, aby bylo možné efektivně reagovat na nové výzvy a potřeby žáků.

Z analýzy rozhovorů s klíčovými aktéry školního prostředí vyplynulo, že sociální pedagogové jsou často ti, kteří poskytují nezbytnou podporu učitelům při řešení komplexních sociálních problémů a při práci s žáky s různými specifickými potřebami. Jejich přítomnost výrazně zlepšuje efektivitu práce školního poradenského pracoviště a přispívá k celkovému zlepšení školního klimatu.

Závěrem lze konstatovat, že sociální pedagogové hrají nezastupitelnou roli na základních školách a jejich práce by měla být lépe legislativně a finančně podpořena. Je nezbytné, aby byly přijaty kroky k jejich začlenění do školského zákona a zajištění stabilního financování, což umožní školám plně využívat potenciál této důležité profese a přispět k celkovému zlepšení kvality vzdělávání a školního prostředí. Tím se zajistí, že sociální pedagogové budou moci nadále poskytovat potřebnou podporu žákům, učitelům a celému školnímu společenství v neustále se měnícím světě.

4 POUŽITÁ LITERATURA

I. Tištěné zdroje

1. ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2742-4.
2. FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: forenzněpsychologický rozbor vybraných sociálněpatologických jevů*. 3., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2024. ISBN 978-80-271-5078-6.
3. HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4674-6.
4. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
5. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
6. PRŮCHA, Jan. *Andragogický slovník*. Grada, 2012. ISBN 978-80-247-8182-2.
7. ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice S praktickými ukázkami*. Grada, 2012. ISBN 978-80-247-7845-7.

II. Akademické práce

8. BERGMANOVÁ, Pavlína. Sociální kompetence pedagoga v oblasti prevence rizikového chování u dětí. Online, Diplomová práce. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2020. Dostupné z: <https://theses.cz/id/o2c16j/STAG92507.pdf>. [cit. 2024-06-03].
9. BĚHALOVÁ, Hana. *Role sociálního pedagoga na základní škole*. Online, Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. Dostupné z: <https://theses.cz/id/sqpgdh/44768089>. [cit. 2024-06-03].
10. STÜNDL, Erich. *Systém včasné intervence a metody sociálně výchovného působení*. Online. Rigorózní práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2009. Dostupné z: <https://theses.cz/id/jjxt0l/>. [cit. 2024-06-03]
11. TUREK, Ondřej. *Role sociálního pedagoga ve školním prostředí*. Online, Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2019. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/110808/120338460.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-06-03].

III. Elektronické zdroje

12. ASOCIACE SOCIÁLNÍCH PEDAGOGŮ. *Kdo je sociální pedagog*. Online. Asociace sociálních pedagogů. 2022. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/kdo-je-socialni-pedagog/>. [cit. 2024-06-03].
13. ASOCIACE SOCIÁLNÍCH PEDAGOGŮ. *Komparace činností sociálního pedagoga uvedených v šablonách OP JAK s faktickou činností dle ASOCP*. Online. Asociace sociálních pedagogů. 2023. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/komparace-cinnosti-socialniho-pedagoga/>. [cit. 2024-06-03].
14. ASOCIACE SOCIÁLNÍCH PEDAGOGŮ. *Náplň práce sociálního pedagoga v základní škole*. Online. Asociace sociálních pedagogů. 2020. Dostupné z: https://asocp.cz/wp-content/uploads/2023/08/tento_dokument_asociace_vytvorila_k_naplni_socialniho_pedagoga_na_zs.pdf. [cit. 2024-06-03].
15. ASOCIACE SOCIÁLNÍCH PEDAGOGŮ. *Platové ohodnocení sociálního pedagoga ve škole. Jaký plat má sociální pedagog*. Online. Asociace sociálních pedagogů. 2023. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/platove-ohodnoceni-socialniho-pedagoga-ve-skole-jaky-plat-ma-socialni-pedagog/>. [cit. 2024-06-03].
16. ASOCIACE SOCIÁLNÍCH PEDAGOGŮ. *Sociální pedagog: Výčet možných činností sociálního pedagoga o prázdninách*. Online. Asociace sociálních pedagogů. 2023. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/socialni-pedagog-vycet-moznych-cinnosti-socialniho-pedagoga-o-prazdninach/>. [cit. 2024-06-03].
17. ASOCIACE SOCIÁLNÍCH PEDAGOGŮ. *Sociální pedagog: Význam sociálního pedagoga ve škole*. Online. Asociace sociálních pedagogů. 2023. Dostupné z: <https://asocp.cz/z-praxe/socialni-pedagog-vyznam-socialniho-pedagoga-ve-skole/>. [cit. 2024-06-03].
18. ASOCIACE SOCIÁLNÍCH PEDAGOGŮ. *Sociální pedagogové v českých školách*. Online. Asociace sociálních pedagogů. 2023. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/socialni-pedagogy-v-ceskych-skolach/>. [cit. 2024-06-03].
19. ČERVENÁKOVÁ, Andrea a kol. *Metodika pro školní sociální pedagogy*. Online. 2019. Dostupné z: https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_socped_komplet_final.pdf. [cit. 2024-06-03].
20. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142755460/1301572103.pdf/79b3fc51-e6d3-408f-870f-39e464528753?version=1.1>. [cit. 2024-06-03].

21. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky*. Online. 2022. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/191186447/1300692303.pdf/cf5c2ce9-6964-46a1-9b2b-30638771717f?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_advancedSearch%3Dfalse%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dbitmex%2Bseized%257CBityard.com%2BCopy%2BTrade%26_3_delta%3D20%26_3_resetCur%3Dfalse%26_3_cur%3D3190%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%26_3_format%3D%26_3_andOperator%3Dtrue. [cit. 2024-06-03].
22. HAZLBAUER, Tomáš a kol. *Žákovský parlament I*. Online. Gemini v Praze, 2012. ISBN 978-80-905293-1-1. Dostupné z: <https://cedu.cz/app/uploads/I-Jak-začít-s-parlamentem.pdf?x20358>. [cit. 2024-06-03].
23. HEALTH BEHAVIOUR IN SCHOOL-AGED CHILDREN (HBSC). *Méně pije a kouří. Děti ale objevily vaping a holdují energetickým nápojům*. Online. 2022 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z: <https://zdravagenerace.cz/reports/rizikove-chovani/>
24. HEALTH BEHAVIOUR IN SCHOOL-AGED CHILDREN (HBSC). *Roste počet dětí s problematickým užíváním sociálních sítí. 13 % chlapců se potýká s nadměrným hraním* Online. 2022 [cit. 2024-06-03]. Dostupné z: <https://zdravagenerace.cz/reports/socialni-site-a-gaming/>
25. *Katalog poskytovatelů sociálních služeb v ORP Mladá Boleslav*. Online. Bakov nad Jizerou: MAS Bole slavsko, 2019. Dostupné z: <https://www.mas-boleslavsko.cz/wp-content/uploads/Katalog-po-opravě-loga.pdf>. [cit. 2024-06-03].
26. KNOTOVÁ, Dana. a kol. *Úvod do sociální pedagogiky : studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika* 1. vyd. Online. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7077-6; ISBN 978-80-210-7080-6. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/sites/default/files/pdf/131846-monography.pdf>
27. KRAUS, Blahoslav. *Sociální pedagogika: studijní opora k předmětu pro studenty kombinované formy studia oboru Sociální komunikace v neziskovém sektoru*. Online. Dostupné z: https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/studijni_opory/socialni_komunikace_v_neziskovem_sektoru/socialni-pedagogika.pdf. [cit. 2024-06-03].
28. KŘEČKOVÁ TŮMOVÁ, Naděžda a kol. *Rodiny s dětmi v letech 2018-2022*. Online. In: VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, V. V. I. Praha: Rilsa, 2023, s. 192-210. ISBN 978-80-7416-451-4. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_528.pdf. [cit. 2024-06-03].
29. MAREŠ, Jan a kol. *Klima školy. Soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče*. Online. Praha, NÚV, 2012. ISBN 978-80-87652-89-3. Dostupné z: https://archiv-nuv.npi.cz/ae/men/14%20-%20Klima%20skoly-1_revize.pdf. [cit. 2024-06-03].
30. MICHALÍK, Jan a kol. *Katalog podpůrných opatření*. Online. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4675-2. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/wp-content/uploads/katalog-vseobecny.pdf>. [cit. 2024-06-03].

31. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Nejčastější dotazy k novele vyhlášky č. 73/2005 SB., ve znění vyhlášky č. 147/2011 SB.* Online. Msmt.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/nejcastejsi-dotazy-k-novele-vyhlasky-c-73-2005-sb-ve-zneni>. [cit. 2024-06-04].
32. PAVLÍČKOVÁ, Jaroslava a kol. *Metodika sociálně pedagogické poradny.* Online. 2023. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/12rDcB-KS-0ZBaJrEojVGcUTfLIdGf4P/view>. [cit. 2024-06-03].
33. ROBERT ČAPEK. *Když měření, tak pořádné.* Online. Robert Čapek. 2017. Dostupné z: <https://robertcapek.cz/kdyz-mereni-tak-poradne/>. [cit. 2024-06-03].
34. SMOLÍK, Arnošt. *Skupinová dynamika, klima a sociální koheze školní třídy.* Online, Studijní opora - vzdělávací modul pro koordinátory inkluze. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. [cit. 2024-06-03].
35. *Sociální pedagogika.* Online. 2021, roč. 2021, č. 9(2). 2021. ISSN 1805-8825. Dostupné z: <https://soced.cz/cs/2021/11/socialni-pedagogika-2021-92/>. [cit. 2024-06-03].
36. *Sociologie rodiny: studijní opora k předmětu pro studenty kombinované formy studia oboru Sociální patologie a prevence.* Online. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/katedra-socialni-patologie-a-sociologie/dokumenty/studijni-opory/socialni-patologie-a-prevence/sociologie-rodiny.pdf>. [cit. 2024-06-03].
37. SVOBODA, Zdeněk. *Sociální pedagogika: Studijní opora Katedry pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.* Online. S. 3-30. Dostupné z: <https://chemistry.ujep.cz/userfiles/files/SOCIALNI%20PEDAGOGIKA%20-%20studijni%20opora.pdf>. [cit. 2024-06-03].
38. ŠANCE DĚTEM. *Česká sociální pedagogika.* Online. 2024, 14.5.2024. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>. [cit. 2024-06-03].
39. ŠANCE DĚTEM. *Nebezpečné závislosti v období karantény.* Online. 2020, 23.10.2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/nebezpecne-zavislosti-v-obdobi-karanteny>. [cit. 2024-06-03].
40. VOKÁL, Daniel., ŠMAHEL, David., & DĚDKOVÁ, Lenka. *Excesivní používání internetu českými dospívajícími: Srovnání před a během pandemie Covid-19.* Online. 2021. Masarykova univerzita. Dostupné z: https://irtis.muni.cz/media/3345543/excessive-internet-use-report_v13_final.pdf. [cit. 2024-06-01]

5 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Dotazníky šetření školního klimatu

Příloha 2 – Sociometrie

Příloha 3 – Sociální služby v Mladé Boleslavi a okolí

Příloha 1 – Dotazník šetření školního klimatu

Dotazník pro učitele

Vážené kolegyně, milí kolegové!

Naše škola je prostředí, které všichni důvěrně znáte. Vaše názory mohou přispět ke zjištění případných nedostatků a přispět ke zlepšení života v naší škole. Zamyslete se prosím nad uvedenými tvrzeními, která mohou souviset s naší školou a s tím, co se v ní děje. Posuzujte celou naši školu, všechny učitele i žáky, které vyučujete. Zvažte a rozhodněte se, zda s určitým názorem nebo situací můžete rozhodně souhlasit, spíše souhlasit, spíše nesouhlasit nebo rozhodně nesouhlasit. Je důležité, abyste se vyjádřil(a) ke každému tvrzení. Vyplňte prosím také údaje na konci dotazníku. Všechny odpovědi jsou anonymní. Vyplňování celého dotazníku trvá přibližně 15 minut.

Číslo otázky		rozhodně souhlasím spíše souhlasím spíše nesouhlasím rozhodně nesouhlasím
1)	Budova školy se mi líbí.	1 2 3 4
2)	Líbí se mi výzdoba školy.	1 2 3 4
3)	Vyhovuje mi moje pracovní zázemí ve škole (stůl, židle...).	1 2 3 4
4)	Ve škole je nedostatek specializovaných učeben.	1 2 3 4
5)	Ve škole je vždy uklizeno.	1 2 3 4
6)	Stav hygienických zařízení (WC, sprchy, umývárny, ...) je vyhovující.	1 2 3 4
7)	Mám k dispozici dostatek pomůcek pro vyučování.	1 2 3 4
8)	V učebnách, v nichž učím, jsem spokojen s didaktickou technikou.	1 2 3 4
9)	Škola disponuje řadou dostupných informačních zdrojů pro výuku (knihy, časopisy ...).	1 2 3 4
10)	Se stravou ve školní jídelně jsem spokojen.	1 2 3 4
11)	Vybavení sborovny je funkční.	1 2 3 4
12)	Slychávám od žáků, že někteří učitelé nejsou schopni odpovědět na jejich otázky, které se týkají učiva.	1 2 3 4
13)	Myslím si, že řada mých kolegů chce ze školy odejít.	1 2 3 4
14)	Mnoho rodičů mě uráží.	1 2 3 4
15)	Komunikace mezi vedením školy a učiteli je bezproblémová.	1 2 3 4
16)	Myslím si, že moje práce ve škole je dostatečně finančně ohodnocena.	1 2 3 4
17)	Vedení školy mě již několikrát zklamalo svým postojem k záležitostem týkajícím se učitelů.	1 2 3 4
18)	Žáci naší školy si nejsou ochotni vzájemně pomáhat.	1 2 3 4
19)	Na většinu svých žáků se mohu spolehnout.	1 2 3 4
20)	Mám strach z některých žáků naší školy.	1 2 3 4
21)	Bojím se některých kolegů ve škole.	1 2 3 4
22)	Žáci se bojí některých spolužáků.	1 2 3 4
23)	Žáci jsou ochotni mi pomáhat s přípravou výuky.	1 2 3 4
24)	Jsem spokojený s tím, co se žáci v mých hodinách naučí.	1 2 3 4
25)	Oceňuji snahu svých žáků podávat ve škole co nejlepší výkony.	1 2 3 4
26)	Někteří kolegové mě svými požadavky omezují.	1 2 3 4
27)	V naší škole mohu plně uplatnit svůj potenciál nad rámec výuky.	1 2 3 4
28)	V naší škole se nic zajímavého neděje.	1 2 3 4
29)	Ve škole mají žáci možnost objevovat nové věci.	1 2 3 4
30)	Vedení školy podporuje, když učitelé uplatňují ve výuce různé inovace.	1 2 3 4
31)	Všichni žáci dodržují pravidla ve škole.	1 2 3 4
32)	Někteří učitelé pravidla nedodržují.	1 2 3 4
33)	Můj rozvrh hodin mi každoročně vyhovuje.	1 2 3 4
34)	Jsem rád/ráda, že pracuji na této škole.	1 2 3 4
35)	Myslím si, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	1 2 3 4
36)	Jste žena – muž	

Chcete-li něco dodat k dotazníku nebo k uvedeným tvrzením, tady je místo pro Vaše vyjádření:

Děkujeme za čas, který jste věnoval(a) vyplnění dotazníku.

Vedení školy

Dotazník pro žáky

Když se řekne naše škola... Vybaví se prostředí, které velmi dobře znáš. Tvoje názory mohou přispět ke zjištění případných nedostatků a ke zlepšení života v naší škole. Zamysli se nad uvedenými tvrzeními, která mohou souviset s naší školou a s tím, co se v ní děje. Posuzuj celou naši školu, všechny svoje učitele i spolužáky, které znáš. Přemýšlej, jak je vidíš Ty. Zvaž a rozhodni se, zda s určitým názorem nebo situací můžeš rozhodně souhlasit, spíše souhlasit, spíše nesouhlasit anebo rozhodně nesouhlasit. Je důležité, aby ses vyjádřil(a) na každém řádku. Všechny Tvoje odpovědi jsou anonymní. Vyplňování celého dotazníku trvá přibližně 20 minut.

Číslo otázky		rozhodně souhlasím			
		spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	
1)	Budova naší školy se mi líbí.	1	2	3	4
2)	Líbí se mi výzdoba školy.	1	2	3	4
3)	Okolí školy se mi zdá upravené.	1	2	3	4
4)	Ve škole je vždy uklizeno.	1	2	3	4
5)	Nevyhovuje mi prostor k ukládání vlastních věcí ve škole.	1	2	3	4
6)	Stav hygienických zařízení (WC, sprchy, umývárny, ...) je vyhovující.	1	2	3	4
7)	Jsem spokojen s nábytkem naší školy (s lavicemi, židlemi, ...).	1	2	3	4
8)	Jsem spokojen s vybavením naší tělocvičny.	1	2	3	4
9)	Jídlo ve školní jídelně mi vždy chutná.	1	2	3	4
10)	Učitelé mají pochopení pro moje problémy.	1	2	3	4
11)	Myslím si, že učitelé nadržují některým spolužákům.	1	2	3	4
12)	Učitelé dodržují vše, co nám slíbí.	1	2	3	4
13)	Učitelé mi špatně vysvětlují učivo.	1	2	3	4
14)	Všichni učitelé mají přehled o tom, co učí.	1	2	3	4
15)	Při vyučování se vždy nudím.	1	2	3	4
16)	Mám radost ze svých školních úspěchů.	1	2	3	4
17)	Ve škole mám spolužáka, kterému se můžu s čímkoliv svěřit.	1	2	3	4
18)	Na všechny spolužáky se můžu spolehnout.	1	2	3	4
19)	Se spolužáky se navzájem uznáváme.	1	2	3	4
20)	Před spolužáky můžu přiznat každou svoji chybu.	1	2	3	4
21)	Mám strach z některých spolužáků.	1	2	3	4
22)	Myslím si, že nás učitelé respektují.	1	2	3	4
23)	Bojím se některých učitelů.	1	2	3	4
24)	Když potřebuji, tak mi spolužáci poradí.	1	2	3	4
25)	Učitelé mi pomáhají při řešení problémů ve škole.	1	2	3	4
26)	U učitelů můžu hledat pomoc při řešení problémů spojených s učením.	1	2	3	4
27)	U učitelů můžu hledat pomoc při řešení osobních problémů.	1	2	3	4
28)	V hodinách se hodně naučím.	1	2	3	4
29)	Ve škole se snažím podávat co nejlepší výkony.	1	2	3	4
30)	Učitelé oceňují jen mé znalosti, ale ne moji snahu.	1	2	3	4
31)	Učitelé učí jednotvárně.	1	2	3	4
32)	Ve vyučování se můžu zapojit do diskuze.	1	2	3	4
33)	Ve škole mám možnost ukázat, co umím.	1	2	3	4
34)	Jsem rád/ráda, že chodím do této školy.	1	2	3	4
35)	Myslím si, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	1	2	3	4
36)	Jsi dívka – chlapec				

Chceš-li něco dodat k tématu dotazníku nebo k uvedeným tvrzením, tak tady je prostor pro Tvé sdělení:

Děkujeme za čas, který jsi věnoval(a) vyplnění dotazníku.

Vedení školy

Dotazník pro rodiče

Naše škola je prostředí, které dobře znáte. Vaše názory mohou přispět ke zjištění případných nedostatků a ke zlepšení života v naší škole. Zamyslete se prosím nad uvedenými tvrzeními, která mohou souviset s naší školou a s tím, co se v ní děje. Posuzujte celou naši školu, všechny učitele i spolužáky svého dítěte. Zvažte a rozhodněte se, zda s určitým názorem nebo situací můžete rozhodně souhlasit, spíše souhlasit, spíše nesouhlasit anebo rozhodně nesouhlasit. Je důležité, abyste se vyjádřil(a) ke každému tvrzení. Vyplňte prosím také údaje na konci dotazníku. Všechny odpovědi jsou anonymní. Vyplňování celého dotazníku trvá přibližně 15 minut.

Číslo otázky		rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím
1)	Líbí se mi výzdoba školy.	1	2	3	4
2)	Ve škole je vždy uklizeno.	1	2	3	4
3)	Stav hygienických zařízení (WC, sprchy, umývárny,...) je vyhovující.	1	2	3	4
4)	Vybavení školy (např. nábytkem...) pokládám za vyhovující.	1	2	3	4
5)	Mé dítě je spokojeno se stravou ve školní jídelně.	1	2	3	4
6)	Myslím si, že většina učitelů mého dítěte má přehled v tom, co učí.	1	2	3	4
7)	Mé dítě musí být často doučováno.	1	2	3	4
8)	Učitelé organizují různé akce, které jsou pro žáky zajímavé.	1	2	3	4
9)	Domnívám se, že učitelé nepřipravují mé dítě do života.	1	2	3	4
10)	Domnívám se, že učitelé nepřipravují mé dítě k přijímacím zkouškám.	1	2	3	4
11)	Myslím si, že většina učitelů se snaží nikomu nenadržovat.	1	2	3	4
12)	Učitelé mají pochopení pro problémy mého dítěte.	1	2	3	4
13)	Myslím si, že moje dítě chodí rádo do školy.	1	2	3	4
14)	Zdá se mi, že učení mé dítě příliš nezajímá.	1	2	3	4
15)	Myslím si, že se mé dítě nechce zapojovat do různých akcí školy.	1	2	3	4
16)	Myslím si, že mé dítě nepracuje ve škole na své maximum.	1	2	3	4
17)	Myslím si, že ve vedení této školy jsou schopní lidé.	1	2	3	4
18)	Na vedení školy oceňuji lidský přístup k mému dítěti.	1	2	3	4
19)	Ze způsobu jednání s vedením školy mám dobrý pocit.	1	2	3	4
20)	Mé dítě má strach z některých spolužáků.	1	2	3	4
21)	Stále častěji se dovídám, že si žáci navzájem ubližují.	1	2	3	4
22)	Mé dítě se bojí učitelů.	1	2	3	4
23)	Když mé dítě chybí, ví od spolužáků, co se ve škole dělo.	1	2	3	4
24)	Třídní učitel mě dostatečně informuje o mém dítěti.	1	2	3	4
25)	Většina učitelů chce, aby mé dítě přemýšlelo.	1	2	3	4
26)	Mám radost z toho, co se dítě ve vyučování naučilo.	1	2	3	4
27)	Myslím si, že se moje dcera/můj syn snaží podávat ve škole co nejlepší výkony.	1	2	3	4
28)	Ve škole může moje dítě říct svůj názor.	1	2	3	4
29)	Ve škole má moje dítě možnost ukázat, co umí.	1	2	3	4
30)	Díky této škole má moje dítě představu, co může po jejím ukončení dělat.	1	2	3	4
31)	Jsem rád/ráda, že moje dítě chodí do této školy.	1	2	3	4
32)	Tuto školu mohu doporučit svým známým pro jejich děti.	1	2	3	4
33)	Myslím si, že tato škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	1	2	3	4
34)	Jste muž – žena	1	2	3	4
35)	Myslím si, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	1	2	3	4
36)	Jste žena – muž				

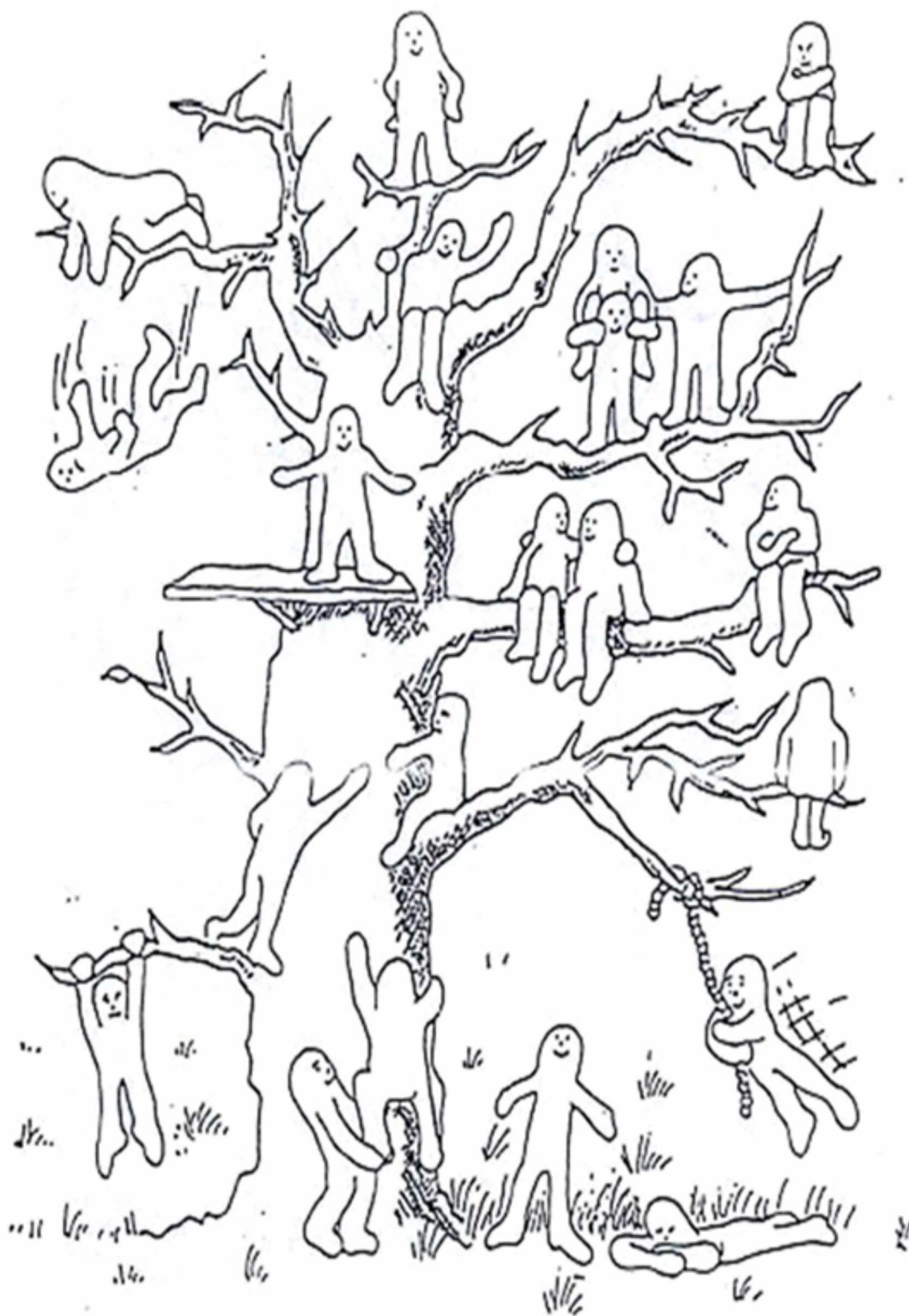
Chcete-li něco dodat k dotazníku nebo k uvedeným tvrzením, tady je místo pro Vaše vyjádření:

Děkujeme za čas, který jste věnoval(a) vyplnění dotazníku.

Vedení školy

Dostupný z: https://archiv-nuv.npi.cz/ae/men/14%20-%20Klima%20skoly-1_revize.pdf

Příloha 2 - Sociometrie

Dostupné z: <https://robertcapek.cz/kdyz-mereni-tak-poradne/>

Dotazník B3

1. Mezi mé přátele v naší třídě patří:
  - a. ....
  - b. ....
  - c. ....

2. Jako přítele/přítelkyni bych si nevybral:
  - a. ....
  - b. ....
  - c. ....

3. Sám sebe hodnotím jako:
  - a. Jsem vždy v centru dění ve třídě
  - b. Občas se účastním a jsem obvykle o akcích ve třídě informován
  - c. Párkrát jsem se účastnil, ale nebývám informován
  - d. Zdá se, že o mou účast třída příliš nestojí
  - e. O dění ve třídě nejevím zájem

4. Odpověz ano – ne:

Ve třídě je nejméně jeden žák, který je nešťastný	ano – ne
Ve třídě je někdo, komu ostatní občas ubližují	ano – ne
Stává se, že se do školy těším	ano – ne
Většinou se najde někdo, kdo mi pomůže s problémem	ano – ne
Společné problémy řešíme většinou v klidu	ano – ne

5. Zakroužkuj v každém řádku číslici, která nejlépe vyjadřuje míru tvých pocitů ve třídě:

Pocit bezpečí	Pocit ohrožení
Pocit přátelství	Pocit nepřátelství
Atmosféra spolupráce	Atmosféra lhostejnosti
Pocit důvěry	Pocit nedůvěry
Tolerance	Netolerance

6. Najdi ve třídě někoho ze spolužáků, který je:

Spravedlivý	Protivný
Spolehlivý	Nespravedlivý
Zábavný	Nevděčný
Vždy v centru dění	Nespolehlivý
Se všemi zadobře	Osamocený

Dostupné z: <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/01/SMOL%C3%84DK-Arno%C5%A1t.-Skupinov%C3%A11-dynamika-klima-a-soci%C3%A1ln%C3%AD-koheze-%C5%A1koln%C3%AD-t%C5%99%C3%ADdy.-Studijn%C3%AD-opora.pdf>

Příloha 3 - Sociální služby v Mladé Boleslavi a okolí

Abecední seznam poskytovatelů sociálních služeb

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z. S.	..
CENTRUM 83, POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	..
CENTRUM ANABELL, Z. Ú.	..
CENTRUM PRO DĚTSKÝ SLUCH TAMTAM, O. P. S. – Raná péče Čechy	..
CENTRUM PRO INTEGRACI CIZINCŮ, O.P.S..	..
CENTRUM PRO NESLYŠÍCÍ A NEDOSLYCHAVÉ PRO PRAHU A STŘEDOČESKÝ KRAJ, O. P. S.	..
CENTRUM PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ A SENIORY STŘEDOČESKÉHO KRAJE, O. P. S.	..
CENTRUM PSYCHOLOGICKO-SOCIÁLNÍHO PORADENSTVÍ STŘEDOČESKÉHO KRAJE	..
DENNÍ CENTRUM PRO SENIORY JIZERA, Z. S.	..
DIAKONIE ČCE – STŘEDISKO PRAHA – Raná péče Diakonie	..
DIECÉZNÍ CHARITA LITOMĚŘICE	..
DOMOV DOLNÍ ČETNO, POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	..
DOMOV MODRÝ KÁMEN, POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	..
DOMOV POD LÍPOU, POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	..
DOMOV POD SKALAMI KUROVODICE, POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	..
DOMOV SENIORŮ VLČÍ POLE S. R. O..	..
DOMOV U ANEŽKY, POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB.	..
DŮM SENIORŮ MLADÁ BOESLAV, POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	..
EDA CZ, Z.Ú. – Raná péče	..
FOKUS MLADÁ BOESLAV, Z. S..	..
JISTOTY DOMOVA, Z. Ú.	..
LAXUS, Z. Ú.	..
LINKA DŮVĚRY SOS A CENTRUM PSYCHOTERAPIE.	..
LUMA MB, Z. S.	..
MALYRA S. R. O..	..
MĚSTSKÉ CENTRUM KOMPLEXNÍ PÉČE BENÁTKY NAD JIZEROU, P. O.	..
NADĚJE, Z. Ú.	..
NEZÁVISLÝ ŽIVOT, Z. Ú.	..
OBLASTNÍ CHARITA KUTNÁ HORA – Raná péče – Středisko Na Sioně.	..
PĚČOVATELSKÁ SLUŽBA MĚSTA MLADÁ BOESLAV, P. O..	..
PORADNA PRO OBČANSTVÍ / OBČANSKÁ A LIDSKÁ PRÁVA, Z. S..	..
PROXIMA SOCIALE O. P. S., NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ KLUB ČINŽÁK	..
R-MOSTY, Z. S..	..
RESPONDEO, Z. S.	..
SEMIRAMIS Z. Ú.	..
SJEDNOCENÁ ORGANIZACE NEVIDOMÝCH A SLABOZRÁKÝCH ČR, ODBOČKA ML. BOESLAV, Z. S.	..
SPOKOJENÝ DOMOV, O. P. S..	..
SPOLEČNOST PRO RANOU PÉČI, Z. S. – Středisko rané péče pro Prahu a Středočeský kraj.	..
SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ MV ČR – Centrum na podporu integrace cizinců pro Středočeský kraj.	..
TICHÝ SVĚT, O. P. S. – POBOČKA STŘEDOČESKÝ KRAJ	..

Dostupné z: <https://www.mas-boleslavsko.cz/wp-content/uploads/Katalog-oprav%C4%9B-loga.pdf>